
Либерализацията на пощенския сектор в ЕС и
ефектите върху България

юли 2012

Явор Алексиев

Институт за пазарна икономика

www.ime.bg

Изследването е направено по проект "Better Governance in Bulgaria", финансиран от Think Thank Fund (TTF) на Open Society Institute – Budapest (OSI-ZUG)

Съдържание

Таблицы и графики.....	3
Използвани съкращения	3
Резюме.....	4
1. Либерализация на пощенския сектор в Европа.....	7
1.1 Трите пощенски директиви и идеята за свободен пазар на пощенските услуги.....	7
1.2 Обзор на напредъка на либерализацията на пощенския сектор.....	9
1.3 Концепцията за универсалната пощенска услуга (УПУ) и начини за нейното предоставяне, финансиране и регулация.....	10
1.4 Основни проблеми пред повишаването на конкуренцията в сектора	11
1.5 Дискусията относно бъдещето на пощенския сектор и универсалната пощенска услуга	14
2. Състояние на пощенския сектор в България	15
2.1 Общи тенденции в периода 2006-2011 г.....	15
2.2 Динамика на обемите на пратките и услугите в обхвата на УПУ и НПУ и на приходите от предоставянето им	17
2.3 Пазарен дял на „Български пощи“ ЕАД	18
3. Статут, структура и дейност на „Български пощи“ ЕАД	19
3.1 Статут на Български пощи	19
3.2 Пощенска мрежа.....	20
3.3 Човешки ресурси.....	21
3.4 Финансови резултати от дейността на „Български пощи“	23
4. Основни проблеми, тенденции и препоръки	25
4.1 Политика по управление на човешките ресурси	25
4.2 Други оперативни разходи	26
4.3 Структура на пощенската мрежа	28
4.4 Финансово управление и дългове	29
4.5 Приватизация	30
4.6 Обхват на УПУ.....	30
4.7 Ревизия на колективния трудов договор	30
Използвана литература	33
Приложения	34

Таблицы и графики

Таблица 1: Основни предписания на трите пощенски директиви	8
Фигура 1: Либерализиране на пощенския сектор в отделните страни-членки	9
Графика 1: Собственост на националните оператори в ЕС	12
Графика 2: Обем на пазара на УПУ и НПУ (2006-2010 г.)	16
Таблица 2: Услуги влизащи в обхвата на УПУ (2006-2011 г.)	17
Графика 3: Пазарен дял на Български пощи като % от приходите в сектора (2004-2010)	18
Графика 4: Брой на пощенските станции в градовете и селата към 31.12 2011 г.	20
Графика 5: Брой на служителите в "Български пощи" ЕАД (2006 - 2011)	21
Графика 6: Образователната структура на персонала в „Български пощи“	21
Графика 7: Възрастова структура на персонала на български пощи (2006-2010)	22
Графика 8: Увеличение на средната брутна заплата в "Български пощи" ЕАД (2006-2011)	22
Графика 9: Разходи за повишаване на квалификацията на персонала 2006-2011	23
Графика 10: Резултат от дейността на "Български пощи" (2006-2011)	24
Таблица 3: Финансови резултати на „Български пощи“ ЕАД (2006-2011)	24
Графика 11: Приходи от дейността и разходи от за персонал на "Български пощи" ЕАД (2006 - 2011)	25
Графика 12: Други оперативни разходи на "Български пощи" ЕАД за периода 2006-2011	27
Графика 13: Разходи за амортизация като процент от приходите от оперативната дейност на „Български пощи“ ЕАД (2006-2011)	28
Таблица 4: Основни показатели за дейността на „Български пощи“ ЕАД (2006-2011)	34
Таблица 5: Структура на пощенската мрежа на „Български пощи“ ЕАД	36

Използвани съкращения

УПУ	Универсална пощенска услуга
НПУ	Неуниверсална пощенска услуга
ЕК	Европейска комисия
ЕС	Европейски съюз
КРС	Комисия за регулиране на съобщенията
МТИТС	Министерство на транспорта, информационните технологии и съобщенията
БП	Български пощи
БВП	Брутен вътрешен продукт
ТП	Териториално поделение
ОПС	Областна пощенска станция
КТД	Колективен трудов договор
ЗПУ	Закон за пощенските услуги

Основни тенденции в пощенския сектор в България

От 1 януари 2011 г. пощенският сектор в България е напълно либерализиран. Още в годините преди отпадането на последната резервирана за традиционния оператор „Български пощи“ услуга започна постепенното повишаване на броя на операторите, предоставящи услуги от обхвата на универсалната и неуниверсалната пощенски услуги. Освен обективните промени вследствие на либерализацията, развитието на пощенския сектор през последните години е в голяма степен обвързано с общото състояние на икономиката, което се потвърждава както от бързия растеж на сектора преди 2008 г., така и от свиването му през 2009 г.

Основни заключения за развитието на сектора

- През целия разглеждан период (2006-2011 г.) „Български пощи“ извършва около 96% от услугите, влизащи в обхвата на универсалната пощенска услуга (УПУ), въпреки свободната конкуренция в сектора. Това се дължи както на структурата на потреблението, което се измества към сферата на неуниверсалната пощенска услуга (НПУ), така и на по-високата добавена стойност на услугите от обхвата на НПУ, което предполага насочването на много пощенски оператори предимно към предоставянето на услуги в тази сфера. Конкурентните на „Български пощи“ фирми увеличават пазарния си дял основно благодарение на услугите в обхвата на НПУ, които предоставят.
- Търсенето на традиционните пощенски услуги все повече намалява за сметка на навлизането на услуги, базирани на интернет технологиите като услугата „хибридна поща“. Това води до свиване на приходите от услуги, влизащи в обхвата на универсалната пощенска услуга.
- С по-нататъшното навлизане на електронните услуги за бизнеса и гражданите в България съществува сериозен риск пазарният дял на националния оператор да продължи да намалява заедно със свиването на приходите от предоставяне на УПУ.
- Развитието на електронната търговия предполага повишаването на обема на куриерски услуги, които формират основната част от приходите в пощенския сектор.
- Информационните технологии в голяма степен представляват индиректна конкуренция на пощенските услуги, особено когато се касае за кореспондентските пратки (най-вече писмата), които представляват част от УПУ.
- Задължението УПУ да е гарантирана на територията на цялата страна възпрепятства оптимизирането на дейността и структурата на националния оператор, доколкото той към момента не е в състояние да предложи такива алтернативни методи на доставяне на УПУ, които да удовлетворяват изискванията на Комисията за регулиране на съобщенията.

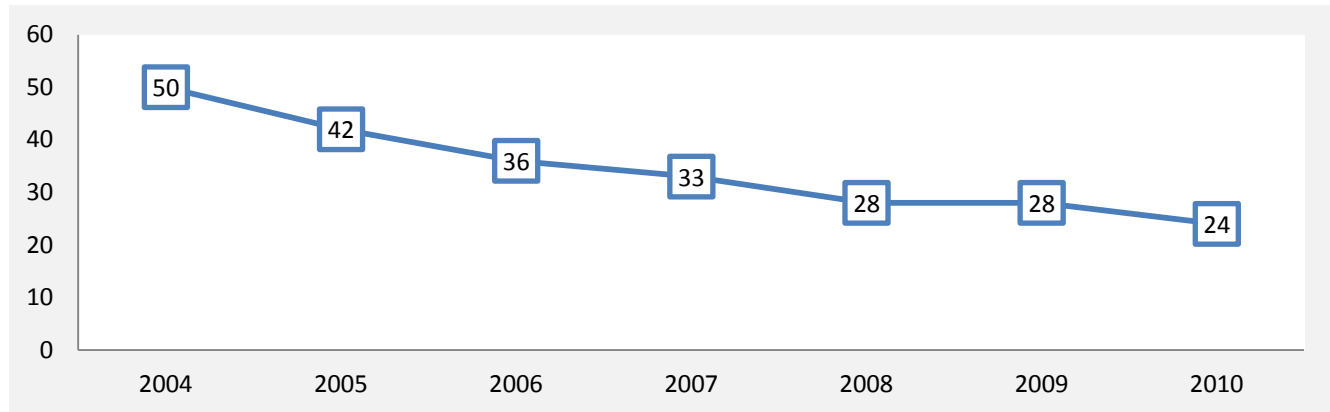
Пазарен дял на „Български пощи“ ЕАД

„Български пощи“ ЕАД е операторът, който предоставя УПУ на територията на Република България. Задължението за извършване на УПУ е възложено със Закона за пощенските услуги и индивидуалната лицензия на „Български пощи“ ЕАД. По време на процеса на либерализация на пощенския сектор в България, обхватът на резервираните за оператора услуги се свива поетапно от монопол върху пратките до 350 гр. през 1997 г. до съответно 150 гр. от 2005 г. и 50 гр. от 2007 г. От 1 януари 2011 г. компанията развива дейността си в напълно либерализиран пазар.

„Български пощи ЕАД“ завършва четири от последните шест години на печалба. В периода от 2006 до 2008 г. дружеството успява да увеличи приходите си с над 20% - от 137,5 млн. лв. за 2006 г. до 165,7% за 2008 г. През този период значителна част от приходите на оператора продължават да идват по линия на предоставянето на универсалната пощенска услуга на територията на страната. Благоприятните

макроикономически условия в съчетание с наличието на резервирани услуги и широк обхват на УПУ спомагат за постигнатите резултати. Въпреки това, поради засилената конкуренция и бързото разрастване на обемите пратки и услуги в обхвата на неуниверсалните пощенски услуги (НПУ), пазарният дял на основния пощенски оператор се свива близо два пъти в периода от 2004 до 2010 г.

Пазарен дял на Български пощи като % от приходите в сектора (2004-2010)

Източник: Годишни доклади на КРС – Анализ на пазара на пощенските услуги

В условията на свободна конкуренция „Български пощи“ продължава да бъде компанията, притежаваща най-големия, макар и свиващ се, пазарен дял в сектора на пощенските услуги. В същото време през 2011 г. приходите от дейността на оператора спадат за трета поредна година. През 2011 г. общите приходи на дружеството спадат до нивата от 2006 г., докато общите разходи, вследствие най-вече на чувствителното нарастване на разходите за персонала в годините преди 2010 г., са на практика с близо 20 млн. лв. по-високи от тези шест години по-рано. За първата година след либерализирането на пазара на пощенски услуги (2011 г.), „Български пощи“ отчита нетна загуба от 9,2 млн. лв.

Въпреки това основната причина за проблемите на компанията не следва да се търси в отпадането на резервираните услуги и свиващия се пазарен дял, тъй като и двете бяха очаквани и логични последствия от либерализирането на пазара на пощенските услуги. Резултатите от последната година и половина обаче ясно показват, че ефектът от тези промени е бил подценен от ръководството на компанията.

Основни заключения за развитието на „Български пощи“ ЕАД

- Налага се впечатлението, че реструктурирането на пощенската мрежа, което следваше да бъде водещ приоритет по време на постепенното либерализиране на пазара, върви с прекалено бавни темпове.
- С оглед на развитието на пазара на пощенските услуги „Български пощи“ предприе стъпки към оптимизиране на оперативните си разходи, за да запази своята конкурентоспособност. Фактът, че основната част от разходите, свързани с дейността на „Български пощи“, са предназначени за заплати, осигуровки и надбавки на служителите, предопредели фокуса на компанията върху оптимизацията именно на това перо от бюджета. Тенденцията към намаляване на броя на служителите с оглед запазването на конкурентоспособността на оператора започва още преди отпадането на резервираната услуга за пощенските пратки до 150 гр. през 2007 г.
- Постепенното съкращаване на броя на персонала на предприятието през последните години и договорената в началото на 2012 г. програма за доброволно напускане на служители на БП показват, че нуждата от оптимизация на персонала и реструктуриране на дружеството е

осъзната както от страна на ръководството, така и от страна на синдикалните лидери. В текста на текущия колективен трудов договор (КТД), обаче, присъстват редица разпоредби, които затрудняват ръководството на оператора да намали бройката или работното време на персонала.

- По-нататъшното оптимизиране на разходите на компанията следва да се базира на преосмисляне за концепцията на т.нар. икономия от мащаба. Макар големият брой на пощенските станции да е водещото конкурентно предимство на националния оператор, последното не трябва да се превръща в пречка пред оптимизирането на разходите. .
- Нужно е да бъде продължена и разпродажбата на неоперативни активи, чиято поддръжка допълнително натоварва бюджета на компанията.
- Влошаването на финансовите резултати на компанията има своите директни ефекти и върху облигационните задължения на компанията. За да бъдат избегнати в бъдеще загуби вследствие на неизпълнението на предварително поети ангажименти, е нужно залагането на реалистични цели, отчитащи тенденцията към свиване на приходите от предоставянето на УПУ, повишаващата се конкуренция и тенденцията на спадащ пазарен дял.
- Евентуалната приватизация на (миноритарен) дял от дружеството може да спомогне за привличането на нови капитали и разширяване на управленския капацитет. Предпазните предпазни клаузи съдържат текстове, гарантиращи задържането на работа на служителите в период от 6 месеца дори при смяната на собствеността на компанията.

Универсалната пощенска услуга

През последните няколко години беше възобновена дискусиата относно обхвата на универсалната пощенска услуга в унисон с новите реалности в сектора на съобщенията. Либерализацията на пазара доведе до постепенното премахване на т.нар. „резервирани услуги“, които се използваха като ключов източник за финансиране на дейността на оператора, предоставящ универсалната пощенска услуга. Това повдигна въпроса за намирането на алтернативни методи за финансирането на УПУ в условията на динамичното развитие на сектора, най-вече като следствие от непрекъснатото навлизане на нови електронни услуги, заместващи традиционните пощенски такива.

Възникналите алтернативи на услугите в обхвата на УПУ предполага навременното преразглеждане на обхвата на последната. Три възможни направления за това са:

- увеличаване на минималното изискуемо време за доставка или намаляване на дните, в които е гарантирана услугата;
- премахване на отделни продукти от обхвата на услугата
- намаляване на изискванията за минимално географско покритие, т.е. на броя на пощенските станции спрямо територията.

Намирането на баланс между гарантирането на определен набор от услуги и ефективността от тяхната продажба ще бъде от изключително значение за дългосрочната рентабилност на компанията, както поради тяхното намаляващо търсене вследствие наличието на алтернативи, така и поради увеличаващата се конкуренция в сектора.

1. Либерализация на пощенския сектор в Европа

1.1 Трите пощенски директиви и идеята за свободен пазар на пощенските услуги

Приемането на **Директива 97/67/ЕО** от 15 декември 1997 г. поставя началото на процес на постепенна либерализация на пощенския сектор в държавите-членки с цел изграждането на вътрешен за съюза пазар на пощенски услуги при гаранции за еднакво равнище и качество на предоставяната универсална услуга. Директивата е предшествана от представената от ЕК на 11 юни 1992 г. Зелена книга за развитието на единния пазар на пощенските услуги и от резолюция на Съвета на Европейския съюз от 7 февруари 1994 г.

Директива 97/67/ЕО е първата от т.нар. „Пощенски директиви“. Тя установява правната рамка за пощенския сектор на общностно равнище и определя максималните ограничения за „резервираните услуги“, които държавите-членки могат да запазят за своя традиционен доставчик. Директивата дава насоки и за това как държавите-членки да приспособят нормативната рамка на дейностите в областта на пощенските услуги, така че да гарантират плавното либерализиране на сектора.

Идеята е пълната либерализация на пазара на пощенските услуги да бъде реализирана поетапно посредством уеднаквяване на нормативната рамка и стандартите за качество на услугите в страните-членки. В същото време е предвидено достатъчно време, което да осигури възможност за модернизация и реструктуриране на традиционните оператори, предоставящи универсалната пощенска услуга. Целта е да се гарантира функционалността на последните в пазарни условия при наличието на свободна конкуренция.

При приемането на първата пощенска директива пощенските услуги са определени за динамично развиващ се сектор на пресечната точка между комуникацията, рекламата и транспорта. Заради обществената полза на сектора в насърчаването на социалното и териториалното единство, както и заради големия брой на заетите в него европейски граждани, на пощенският сектор е отреден статута на сектор от общ икономически интерес.

Дългата продължителност на реформите в сектора се обосновава с факта, че в началото на петнадесетгодишния процес на либерализация, обхватът, качеството и регулирането на универсалната пощенска услуга варира значително в различните държави-членки. С това се обуславя и забавянето на процеса, който първоначално се очаква да завърши през 2009 г.

Директива 97/67/ЕО е изменена и допълнена от още две пощенски директиви, от 2002 и 2008 г.:

- **Директива 2002/39/ЕО** за изменение на Директива 97/67/ЕО от 10 юни 2002 г. регламентира поетапната либерализация на пазара на пощенски услуги, като залага и конкретни срокове за ограничаването на обема на резервираните услуги за националните оператори.
- **Директива 2008/6/ЕО** за изменение на Директива 97/67/ЕО от 20 февруари 2008 г. е последната стъпка към пълното изграждане на вътрешния пазар на пощенски услуги. След нейното приемане на всички страните-членки е определен краен срок, в който трябва да осигурят свободното функциониране на сектора.

Основните предписания на трите пощенски директиви и промените в обхвата на резервираните услуги са показани в Таблица 1.

Таблица 1: Основни предписания на трите пощенски директиви

	Директива 97/67/ЕО	Директива 2002/39/ЕО	Директива 2008/6/ЕО
Срок на действие на директивата	Срок на действие на Директивата: до 31 декември 2004 г. (Удължен до 31 декември 2008 с Директива 2002/39/ЕО)	Срок на действие на Директивата: до 31 декември 2008	Директивата е в действие от началото на 2008 г.
Ограничения за обхвата на резервираната услуга	Обикновени и експресни вътрешни кореспондентски пратки, международна поща и пряка пощенска реклама с тегло до 350 гр. Границите не се прилагат, ако цената е равна или 5 пъти по-висока от обществената тарифа за пощенска пратка от първа тегловна категория на най-бързата пощенска категория.	Обикновени и експресни вътрешни пощенски пратки, международна поща и пряка пощенска реклама с тегло до 100 гр., считано от 1 януари 2003 г. и 50 гр., считано от 1 януари 2006 г. Границите не се прилагат, ако цената е равна или 3 пъти по-висока от обществената тарифа за пощенска пратка от първа тегловна категория на най-бързата пощенска категория, считано от 1 януари 2003 г. и 2,5 пъти по-висока от въпросната тарифа, считано от 1 януари 2006 г.	Държавите-членки са задължени да приведат в сила необходимите за пълното изграждане на вътрешния пазар на пощенски услуги закони, подзакони и нормативни разпоредби до 31 декември 2010 г. По този начин резервираните за традиционните пощенски оператори услуги отпадат, считано от 1 януари 2011 г.
Други разпоредби	Задължение за определяне на национален регулаторен орган, който следи за изпълнението на УПУ и осигурява спазването на задълженията на съответната държава, произтичащи от директивата. Определена е възможността за създаването на компенсационен фонд, посредством който да се финансира изпълнението на УПУ. Установен е двегодишен срок за въвеждане на системи за аналитично счетоводство от страна на операторите, предоставящи УПУ (февруари 2000 г.)	Директивата удължава срока на действие на предходната Директива 97/67/ЕО до 31 декември 2008 г. Директивата предвижда изготвянето на доклад от страна на Европейската комисия, който да бъде представен на Европейския парламент и на Съвета на ЕС до 31 декември 2006 г. с предложение за потвърждаването на 1 януари 2009 г. като дата за пълното осъществяване на вътрешния пазар на пощенските услуги или за определянето на друга дата.	На 11 държави (Чехия, Гърция, Кипър, Латвия, Литва, Люксембург, Унгария, Малта, Полша, Румъния и Словения) е разрешено да отложат изпълнението на директивата до 31 декември 2012 г.

Източник: Директива 97/67/ЕО, Директива 2002/39/ЕО, Директива 2008/6/ЕО

1.2 Обзор на напредъка на либерализацията на пощенския сектор

Либерализацията на пощенските услуги започва по различно време и се развива с различен темп в отделните страни (вж. Фигура 1). Чрез Директива 2008/6/ЕО на по-късно присъединилите се страни-членки и тези със специфична топография (като Гърция) е позволено да отложат срока на пълно либерализиране до 31 декември 2012 г.

Фигура 1: Либерализиране на пощенския сектор в отделните страни-членки

Либерализирани пазари преди 2011 г.	Либерализирани пазари от 2011 г.	Либерализиращи се пазари от 2013 г.
• Великобритания• Германия• Естония• Финландия• Холандия• Швеция• Словения• Франция	• Австрия• Белгия• България• Дания• Ирландия• Испания• Италия• Португалия	• Гърция• Кипър• Латвия• Литва• Люксембург• Малта• Полша• Румъния• Словакия• Унгария• Чехия

Източник: ЕК

Следва да се отбележи, че либерализацията на пощенския сектор върви ръка за ръка с променящата му се роля в условията на развиващо се информационно общество. При приемането на първите две директиви средносрочната прогноза за развитието на сектора е силно положителна, което се очаква да омекоти реформите в националните оператори. По данни на ЕК за 2004 г. пощенският сектор формира 1% от брутния вътрешен продукт (БВП) на съюза и наема близо 1,6 млрд. работници. В резолюция на ЕП от 2 февруари 2006 г. се изтъква, че предприетите реформи са допринесли за развитието на пощенския сектор, изразено чрез повишаване на ефективността и подобряването на качеството на услугите.

В края на 2010 г., делът на сектора се свива до 0,75% от БВП на съюза, без обаче това да окаже особено влияние върху цялостната заетост в сектора въпреки чувствителното свиване на персонала в предоставящите универсалната пощенска услуга оператори в повечето страни. Нивото на заетостта се запазва най-вече поради навлизането на пазара на нови участници, предоставящи различни услуги от обхвата на универсалната и неуниверсалната пощенска услуга. В същото време развитието на информационните технологии, електронното правителство и електронните услуги за бизнеса и гражданите предоставят алтернативи на традиционните пощенски услуги, принуждавайки пощенските оператори своевременно да въвеждат нови технологии и продукти, за да запазят своята конкурентоспособност.

Според последния доклад на ЕК за състоянието на пощенския сектор от 29 ноември 2010 г., размерът на пощенския сектор в отделните държави варира от 1,4% от брутния вътрешен продукт (БВП) в Швеция до 0,3% от БВП в Кипър и в повечето страни от Източна Европа. Като цяло в страните от Западна Европа, които по-рано успяват да либерализират своя пощенски сектор, последният заема по-голяма част от икономиката.

1.3 Концепцията за универсалната пощенска услуга (УПУ) и начини за нейното предоставяне, финансиране и регулация

Пощенските услуги се разделят на два вида: универсална пощенска услуга (УПУ) и неуниверсални пощенски услуги (НПУ). Универсалната услуга гарантира по принцип едно събиране и едно доставяне до дома или помещенията на всяко физическо или юридическо лице на територията на ЕС всеки работен ден, включително в отдалечени или слабораселени райони.

Целта на гарантирането на УПУ е гражданите и бизнеса от малките населени места да се ползват с даден набор от базови услуги при същите цени, условия и качество, както и тези в големите населени места. По този начин опасността от изпадане на определени региони и граждани в икономическа и териториална изолация бива намалена. Универсалната пощенска услуга (УПУ) гарантира правото на достъп на всеки потребител до минимална съвкупност от непрекъснато предлагани пощенски услуги с определено качество на „достъпна цена“. Според предписанията на Директива 2008/6/ЕО в **обхвата** на гарантираната от държавите-членки УПУ трябва да влизат следния минимален набор от услуги:

- пощенски пратки до 2 кг. за страната и чужбина;
- пощенски колетни до 10 кг. за страната и чужбина;
- услуги, свързани с препоръчани пратки;
- услуги, свързани с пратките с обявена стойност.

Цените, включени в обхвата на УПУ, се определят при спазването на принципите за:

- равнопоставеност на потребителите – гарантира се еднаквото ниво на качеството и цената на предоставяната услуга на цялата територия на страната;
- гарантирането на „достъпни цени“, съобразени с разходите на оператора по предоставяне на услугите и осигуряващи икономически обосновавана печалба.

В Директива 2008/6/ЕО е разписано, че държавите-членки могат да прилагат една или съчетание от следните възможности за **предоставяне** на УПУ:

- предоставяне на УПУ чрез пазарни механизми
- определянето на едно или няколко предприятия за предоставяне на различни елементи от обхвата на УПУ или за покриването на различни части от територията
- възлагането на обществени поръчки

Изпълнението на УПУ се възлага на един или повече пощенски оператори (наричан „задължен“ оператор). Задълженият оператор може да бъде компенсирани, в случай че цената на услугата представлява несправедлива финансова тежест. Цената на предоставяне на универсалната услуга се дефинира като разликата между нетните разходи за оператора с и без задължението да предоставя услугата.

Основната причина за нормативното задължение на страните-членки да определят един или повече оператори за осъществяване на УПУ е притеснението, че при чисти пазарни условия е възможно възникването на икономическа и териториална изолация на определени региони поради липсата на основателни причини за тяхното обслужване от частния сектор. Разглеждането на правото на достъпни пощенските услуги като едва ли не „естествено право“ логично води след себе си обществен ангажимент за държавата. Изискването за предоставяне на УПУ постоянно, в рамките на определено работно време, с качество, отговарящо на определени нормативи и при достъпни цени, определят УПУ като услуга, насочена в по-голяма степен към гражданите в сравнение с НПУ.

От пощенските оператори, предоставящи УПУ, се изисква въвеждането на системи за аналитично счетоводство, включващи отделни сметки за всяка от услугите в резервирания сектор, нерезервираните услуги и услугите, които са част от УПУ. При изчисляването на компенсацията, която се изплаща на задължения оператор, освен правото на икономически оправдана печалба, се взимат предвид и фактори

като неговата ефективност при предоставянето на УПУ, както и индиректните пазарни ползи, които последният черпи вследствие на предоставянето на УПУ.

В Директива 2008/6/ЕО са разписани и различните възможности за **финансиране на универсалната услуга**:

- обвързване на предоставянето на лицензи със задължения по универсалната услуга
- въвеждането на задължителни вноски за операторите в компенсационен фонд, предназначен за обезщетяването на доставчика на универсалната услуга
- компенсиране на задължения оператор със средства от бюджета, когато предоставянето на УПУ води до несправедлива финансова тежест

Различните държави определят услугите, включени в обхвата на УПУ в рамките на предписанията на Европейската комисия. Правото за предоставяне на НПУ се регламентира посредством различни лицензионни или уведомителни режими, в зависимост от характера и обхвата на услугата.

Контролът върху изпълнението на УПУ и лицензирането на пощенски оператори, предоставящи услуги в обхвата на УПУ или НПУ, се извършва на национално ниво от специално определен за целта орган. В България този орган е **Комисията за регулиране на съобщенията (КРС)**. КРС издава индивидуалните лицензии по предоставянето на УПУ, на услуги в обхвата на УПУ и за извършване на пощенски парични преводи, както и лицензии за НПУ, освен когато последните подлежат само на уведомителен режим. КРС има и други функции, сред които:

- определяне на т.нар. „трудно достъпни райони“, в които универсалната пощенска услуга се осъществява по-рядко, но не по-малко от три пъти седмично;
- осъществяване на контрол върху предоставянето на УПУ;
- издаване на лицензии за извършването на УПУ;
- издаване удостоверения за регистрация за извършването на НПУ;
- разработване на нормативи за определяне на гъстотата на точките за достъп до пощенската мрежа;
- разработване на методика за изчисляването на нетните разходи от извършването на УПУ;
- разработване на методика за определяне на достъпността на цената на УПУ;
- определянето на гъстотата на контактните точки за достъп до пощенската мрежа;
- определяне на ограничението на теглото на пощенските колетни, влизачи в рамките на УПУ;
- представяване на България в Групата на европейските регулатори на пощенски услуги.

Следва да се отбележи, че КРС е определила максималното възможно тегло на колетните пратки, влизачи в обхвата на УПУ спрямо допустимите граници, заложи в директивите. На територията на България в обхвата на универсалната услуга влиза изпращането и получаването на колетни пратки с тегло до 20 кг.

1.4 Основни проблеми пред повишаването на конкуренцията в сектора

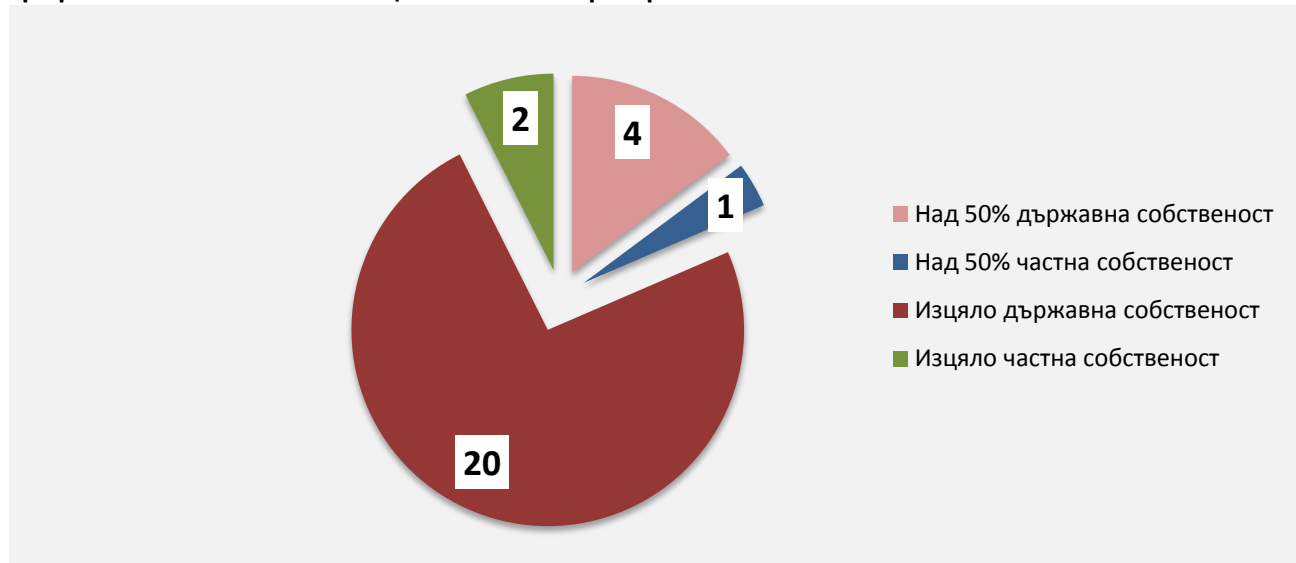
След настъпването на световната икономическа криза процесът на либерализация на пощенските услуги постепенно забавя ход, най-вече заради подчертано социалните измерения на последните и затрудненията на националните оператори да оптимизират човешките ресурси, структурата на пощенската мрежа и дейността си в условия на спадащ трафик на услугите и спадащи приходи от предоставянето им.

Реално погледнато още преди 2011 г. близо 60% от вътрешния пазар на пощенски услуги в Общността е либерализиран. След отварянето на пазарите на 10-те страни-членки от 1 януари 2011 г., делът на либерализирания пазар достига близо 95%. Въпреки това според оценката на ЕК, представена в доклада за състоянието на пощенския сектор от края на 2010 г., конкуренцията остава сравнително слаба, като

националните оператори продължават да доминират в редица сфери, най-вече в обхвата на УПУ. По-голямата част от операторите, предоставящи УПУ на територията на страните-членки на ЕС, продължават да бъдат държавна собственост (вж. Графика 1)¹.

Изпълнението на универсалната услуга в повечето страни-членки е делегирано на един единствен оператор. Единственото изключение в тази насока е Германия, където такъв доставчик не е определен и услугата се осъществява в условията на конкуренция между отделните оператори. Въпреки това отново УПУ се изпълнява предимно от водещият оператор в страната, Deutsche Post². Ролята на регулаторния орган в Германия е сведена до наблюдаването на методите на ценообразуване, качество и спазването на условията за непрекъснатост на услугата.

Графика 1: Собственост на националните оператори в ЕС

Източник: ЕК

Въпреки че реструктурирането на организацията на операторите и собствеността им не е част от директивите на ЕС, се забелязва, макар и бавна, тенденция към преминаването на собствеността на операторите от държавен монопол към различни форми на смесени компании с участие на частни капитали³.

Въпреки че процесът на либерализиране на пощенския сектор е към края си, пред повишаването на конкуренцията в сектора все още съществуват редица проблеми, които най-общо могат да бъдат разпределени в две групи – нормативни и ненормативни пречки.

Нормативни пречки

- Освобождаване от ДДС на някои оператори - Един от основните проблеми, отразен както в Доклада на ЕК от 2008 г., така и в този от 2010 г., е наличието на различни системи за облагане на пощенския сектор с ДДС. В Германия, например, пощенският сектор е освободен от този данък

¹ Визуализираните в Графика 1 данни не включват очакваната през март 2013 г. приватизация на част от английската пощенска система, както и евентуална приватизация на част от гръцките пощи.

² 69,5% от акциите на Deutsche Post се търгуват свободно. Компанията наема 470 000 души.

³ Така например, на 24 юни 2009 шведската Posten AB и датската Post Danmark създават групата PostNord. Това е първото сливане на два национални пощенски оператора. В момента собственици на PostNord са Швеция и Дания. В същото време частната инвестиционна компания CVC Capital Partners държи 22% от акциите на Post Danmark. На 15 октомври 2005 Post Danmark и CVC Capital Partners придобиват 50% (минус една акция) от белгийските пощи.

до март 2010 г., което става причина за забавянето на процеса на отваряне на пазара в други страни като Холандия. Причината е, че местните оператори са подложени на различен тип данъчно облагане, което ги прави неконкурентоспособни в сравнение с немските оператори. До този момент усилията на ЕК да постигне уеднаквяване на данъчното облагане на сектора в различни страни не постигат успех.

- Резервираните услуги в някои страни - В единадесет от държавите-членки на ЕС все още са налице резервираните услуги. Въпреки че пощенският сектор в тези държави формира едва 5% от общия размер на сектора в ЕС, наличието на монопол върху определени услуги възпира конкуренцията в тези държави както от страна на местни, така и от страна на чужди фирми. Въпросните ограничения ще отпаднат от 1 януари 2013 г.
- Лицензионните режими - Правото на едно предприятие да предоставя пощенски услуги подлежи на различни лицензионни режими, създадени с цел гарантирането на функционалността на сектора.
- Висока степен на синдикализация на сектора в някои страни - В много държави пощенският сектор продължава да е силно синдикализиран, което възпрепятства оптимизирането на персонала, най-вече на традиционните пощенски оператори. Пощенските директиви на ЕС нямат препоръки по отношение на трудовото законодателство, което остава в прерогативите на държавната политика. Наличието на колективни трудови договори (КТД) намалява възможността на традиционните оператори да реструктурират своите разходи в съответствие със спадащите приходи.

Ненормативни пречки

- Пазарната сила на традиционния оператор - Изградената от традиционните национални оператори в периода преди либерализацията пощенска мрежа продължава да бъде водещото сравнително предимство, позволяващо им да постигат икономии от мащаба и гарантиращо близост до потребителите. Поради факта, че икономията от мащаба има съществено значение за пощенската дейност, запазването на услуги за традиционните пощенски оператори затруднява новонавлизащите на пазара да достигнат достатъчен обем на дейността, за да могат на свой ред да се възползват от икономията от мащаба и да бъдат ефективно конкурентоспособни на пазара на пощенски услуги.
- Демографски и географски фактори - В повечето случаи частните оператори не са склонни да развиват дейност в труднодостъпни и слаборазселени райони. Това прехвърля тежестта по предоставянето на услугите както от обхвата на УПУ, така до голяма степен и на НПУ, на задължените оператори. Поради високите в сравнително отношение разходи за обслужването на подобни региони, операторите търпят загуби от дейността си, които в последствие им биват възстановявани по установения ред.
- Висок размер на първоначалните инвестиции - В условията на икономическа и финансова криза мащабните инвестиции, необходими за стъпването на нови пазари, особено в постепенно намаляващ значимостта си сектор заради навлизането на информационните технологии, имат сериозен възпиращ характер.
- Забавяне на приватизацията на националните оператори - Постепенното забавяне на процесите на приватизация се дължат както на негативните дългосрочни перспективи пред сектора, така и на последствията от икономическата криза. Социалните императиви на кризата предполагат и силна синдикална съпротива срещу евентуална приватизация поради опасения от последващи съкращения на персонала.

1.5 Дискусията относно бъдещето на пощенския сектор и универсалната пощенска услуга

Либерализацията на пазара доведе до постепенното премахване на т.нар. „резервирани услуги“, които се използваха като източник за финансиране на дейността на оператора, предоставящ универсалната пощенска услуга. Това повдигна въпроса за намирането на алтернативни методи за финансирането на УПУ в условията на динамичното развитие на сектора, най-вече като следствие от непрекъснатото навлизане на нови електронни услуги, заместващи традиционните пощенски такива. През последните няколко години беше възобновена дискусията относно обхвата на универсалната пощенска услуга в унисон с новите реалности в сектора на съобщенията. Възникналите алтернативи на услугите в обхвата на УПУ предполага навременното преразглеждане на обхвата на последната. Три възможни направления за това са:

- увеличаване на минималното изискуемо време за доставка или намаляване на дните, в които е гарантирана услугата;
- премахване на отделни продукти от обхвата на услугата, като например пакетните пратки;
- намаляване на изискванията за минимално географско покритие, т.е. на броя на пощенските станции спрямо територията.

Очакванията на много експерти са, че намирането на баланс между гарантирането на определен набор от услуги ще става все по-нерентабилно както поради тяхното намаляващо търсене вследствие наличието на алтернативи, така и поради увеличаващата се конкуренция в сектора.

Една евентуална Четвърта пощенска директива следва да разгледа именно този проблем – дали регулаторната рамка на европейско ниво е достатъчно гъвкава, за да реагира на промените в структурата на потреблението. Поне на този етап възможностите, предоставени на отделните държави за определението на обхвата на УПУ, не изглеждат достатъчно широки, за да отразят новите тенденции.

2. Състояние на пощенския сектор в България

2.1 Общи тенденции в периода 2006-2011 г.

От 1 януари 2011 г. пощенският сектор в България е напълно либерализиран. Още в годините преди отпадането на последната резервирана за традиционния оператор „Български пощи“ услуга започна постепенното повишаване на броя на регистрираните оператори, предоставящи УПУ и НПУ.

Постепенното намаляване на обемите на писмовните пратки и заместването им от услуги, базирани на интернет технологиите, е една от основните закономерности както на световно ниво, така и в България. През разглеждания период (2006-2010 г.), вследствие на динамичното развитие и постепенна либерализация на сектора, както и на навлизането на новите технологии, в развитието на пощенския сектор у нас се откриха три водещи тенденции:

- Търсенето на традиционните пощенски услуги все повече намалява за сметка на навлизането на услуги, базирани на интернет технологиите като услугата „хибридна поща“.
- Динамиката на развитие на пощенския сектор е в голяма степен в съответствие с общото състояние на икономиката, което се потвърждава както от бързото развитие на сектора преди 2008 г., така и на свиването му през 2009 г.
- Динамиката на приходите на пазара на пощенски услуги се определя в голяма степен от реализираните от куриерски услуги приходи, като се очаква тази тенденция да продължи с оглед развитието на електронната търговия у нас.

От началото на 2011 г. на пощенския пазар в България работят **лицензирани** и **регистрирани** пощенски оператори като регулаторният режим зависи от услугите, които те предоставят. Услугата „хибридна поща“ и куриерските услуги се предоставят в условията на уведомителен режим.

Лицензираните пощенски оператори се делят на три групи:

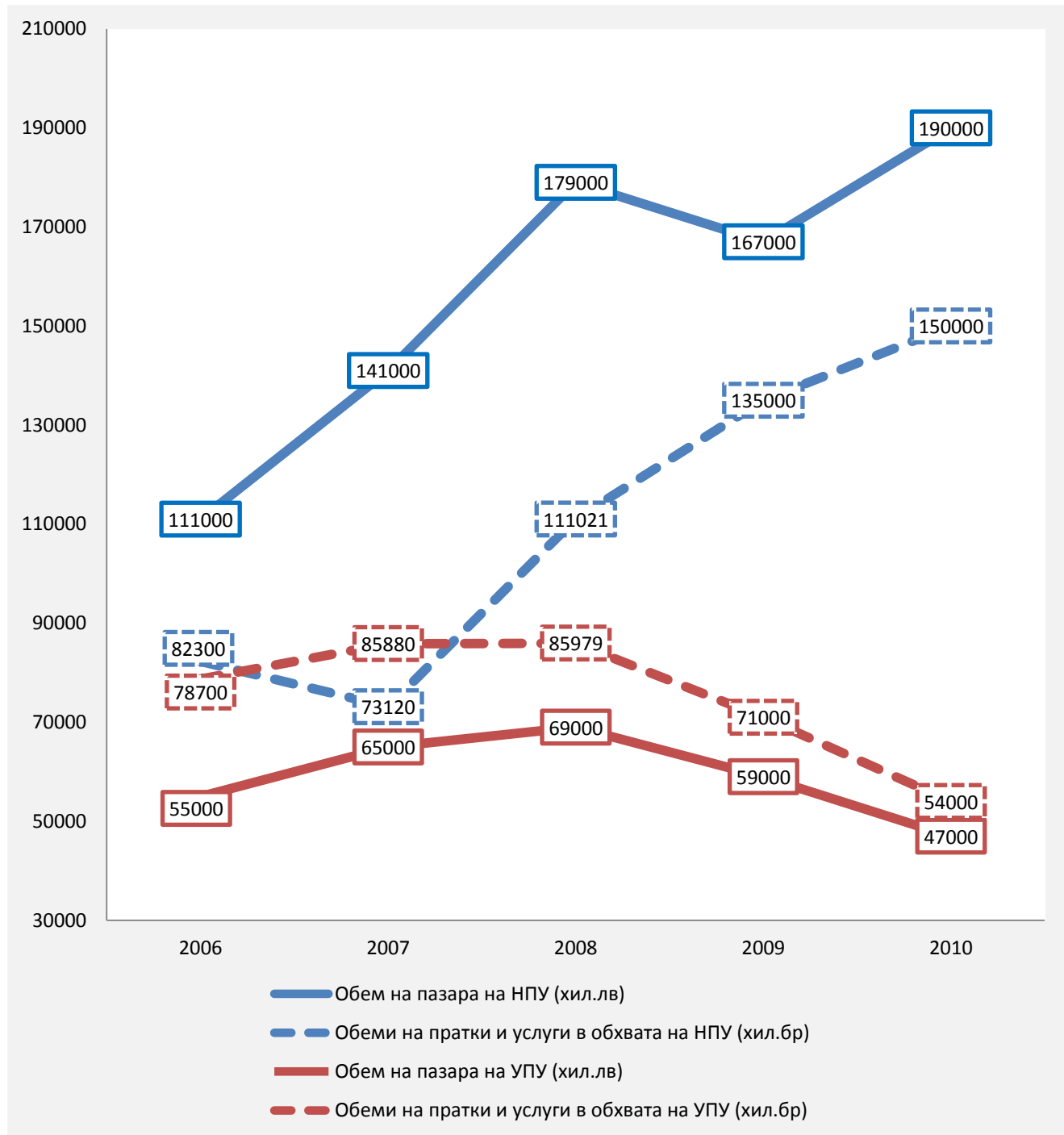
- Лиценз за постоянно извършване на УПУ на територията на страната – „Български пощи“ ЕАД
- Лиценз за извършване на услуги в обхвата на УПУ - „Еконт Експрес“ ООД, „Тип-Топ Куриер“ АД, „МИБМ Експрес“ ООД, „Стар Пост“ ООД и „Терра пост Сървисес“ ЕООД;
- Лиценз за извършване на услугата „пощенски парични преводи“ – лицензирани са 11 пощенски оператора.

През 2009 г. отпада задължението лицензираните да извършват услуги от обхвата на УПУ оператори да изграждат мрежа на територията на цялата страна. Задължението за поддържане на мрежа за основния оператор, „Български пощи“, остава в сила. Към края на 2010 г. общият брой на лицензираните и регистрирани пощенски оператори в страната е 96.

През целия разглеждан период „Български пощи“ извършва около 96% от услугите, влизащи в обхвата на УПУ, въпреки свободната конкуренция в сектора. Конкурентните фирми увеличават пазарния си дял благодарение на услугите в обхвата на НПУ, които предоставят, както и вследствие на свиващите се приходи от дейността и съответно свиващ се пазарен дял на „Български пощи“ през последните години.

Конкуренцията в сферата на УПУ остава изключително слаба за разлика от тази в НПУ. Това се дължи както на структурата на потреблението, което се измества към сферата на НПУ, така и на по-високата добавена стойност на услугите от обхвата на НПУ, което предполага насочването на много пощенски оператори предимно към предоставянето на услуги тази сфера.

Графика 2: Обем на пазара на УПУ и НПУ (2006-2010 г.)

Източник: Годишни доклади на КРС – Анализ на пазара на пощенските услуги

Забележка: Поради промените във вида на услугите, влизаци в обхвата на УПУ и НПУ през периода, сравненията между отделните резултати се правят на база предходната година. Промените са представени в Таблица 2.

Таблица 2: Услуги, влизащи в обхвата на УПУ (2006-2011 г.)

	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Вътрешни и международни пощенски пратки						
кореспондентски пратки	до 2 кг	до 2 кг	до 2 кг	до 2 кг	до 2 кг	до 2 кг
малки пакети	до 2 кг	до 2 кг	до 2 кг	до 2 кг	до 2 кг	до 2 кг
пряка пощенска реклама	до 2 кг	до 2 кг	до 2 кг	не	не	не
печатни произведения	до 5 кг	до 5 кг	до 5 кг	до 5 кг	до 5 кг	до 5 кг
секограми	до 7 кг	до 7 кг	до 7 кг	до 7 кг	до 7 кг	до 7 кг
Вътрешни и международни пощенски колет	до 10 кг	до 20 кг	до 20 кг	до 20 кг	до 20 кг	до 20 кг
Пощенски парични преводи	да	да	да	не	не	не
Допълнителни услуги "препоръка" и "обявена стойност"	да	да	да	да	да	да

Източник: Годишни доклади на КРС – Анализ на пазара на пощенските услуги

2.2 Динамика на обемите на пратките и услугите в обхвата на УПУ и НПУ и на приходите от предоставянето им

През разглеждания период (2006-2010 г.) по отношение на **УПУ** се открояват следните тенденции:

- Свиване на обемите на пратките от УПУ от 78,7 млн. бр. през 2006 г. до 54 млн. бр. през 2010 г., което представлява 31,38% от целия обем. В сравнение с 2008 г., когато обемите на пратките достигат 85,979 млн. бр., спадът е 37,19%. В същото време при приходите от услугите, влизащи в обхвата на УПУ, спадът е от 55 млн. лв. през 2006 г. до 47 млн. лв. през 2010 г., което представлява намаление на приходите с 14,54%. В сравнение с 2008 г., когато приходите от услугите, влизащи в обхвата на УПУ, достигат 69 млн. лв., спадът е 31,88%. През 2010 г. е отчетен спад в обема на пратките и услугите в сферата на УПУ от всички оператори с изключение на МиБМ ЕКСПРЕС" ООД. Според отчетите на КРС за периода 2006-2010 г., УПУ се предоставя с намаляваща ефективност през целия период. През последната разглеждана година, например, разходите за всеки лев приходи се увеличават с 3,32%, а ефективността на всеки лев разход намалява с 3,21%.
- По-бързият спад на броя на услугите, влизащи в обхвата на УПУ, в сравнение със спада при приходите се дължи най-вече на намаляващите обеми на кореспондентските пратки, които формират голяма част от обема на услугите, включени в УПУ. Причината е, че голяма част от големите клиенти на „Български пощи“ се насочват към алтернативни на последната услуги като хибридната поща, която влиза в обхвата на НПУ. При извършването на услугата „хибридна поща“ няма изисквания за срок и бързина при доставките. Услугата се предоставя и на по-ниски цени от кореспондентските пратки и се характеризира с регулярност в потреблението, тъй като по-голямата част от пратките са фактури за дължими сметки към различни фирми в сферата на услугите и финансовия сектор. По този начин още преди отпадането на монопола върху кореспондентските пратки с тегло до 50 гр., приходите от последните започват да се свиват.
- Спадът в обемите на пратките в обхвата на УПУ е следствие и от индиректната конкуренция в лицето на развиващите се електронни бизнес услуги и информационно общество.

В същия период, по отношение на услугите в сферата на **НПУ** се открояват следните тенденции:

- Увеличаване на обема на пратките в обхвата на НПУ от 82,3 млн.бр. през 2006 г. до 150 млн. бр. през 2010 г., или с 82,26%. В същото време приходите от извършването на НПУ от 111 млн. лв.

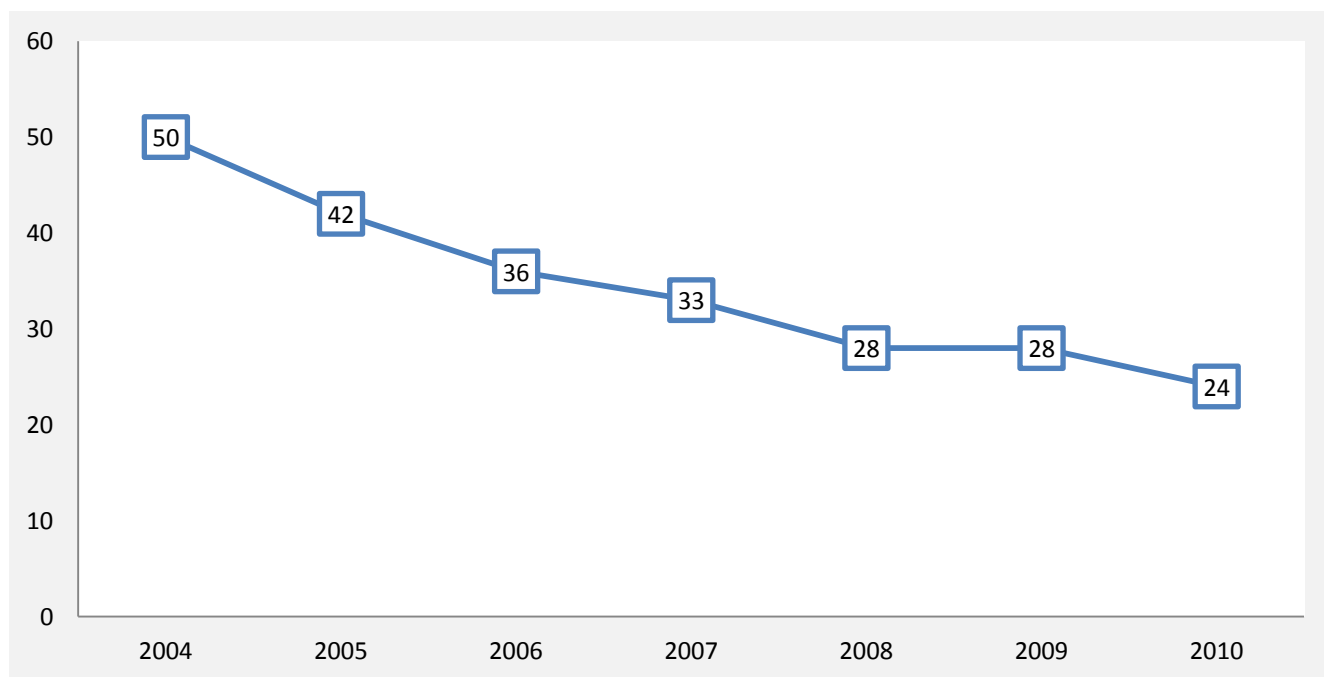
през 2006 г. до 190 млн. лв. през 2010 г., което представлява ръст от 71,17%. Следва да се отбележи, че през 2007 г. колетните пратки от 10 до 20 кг. са прехвърлени в обхвата на УПУ, което води до спад на броя на пратките в обхвата на НПУ и съответно до увеличаване на броя на пратките в обхвата на НПУ. По този начин на практика обхватът на НПУ е намален през 2007 г.

- През 2009 г. на националния пощенския пазар се наблюдава свиване в потреблението на всички пощенски услуги с изключение на услугата „хибридна поща“. Именно услугите „хибридна поща“ и куриерските услуги са водещите в обхвата на НПУ. С включването на „пощенските парични преводи“ към НПУ през 2010 г. обхватът на услугите е разширен.
- Броят на регистрираните оператори се увеличава всяка година.

2.3 Пазарен дял на „Български пощи“ ЕАД

Вследствие на поэтапната либерализация на пазара на пощенски услуги, засилената конкуренция, бързото разрастване на обемите пратки и услуги в обхвата на НПУ, пазарният дял на основния пощенски оператор се сви близо два пъти в периода от 2004 до 2010 г. Единствената година от периода 2004-2010 г., през която „Български пощи“ успява да запази пазарния си дял непроменен, е кризисната за сектора 2009 г. заради резкия спад на обема на пазара на НПУ вследствие на икономическата криза.

Графика 3: Пазарен дял на Български пощи като % от приходите в сектора (2004-2010)

Източник: Годишни доклади на КРС – Анализ на пазара на пощенските услуги

През 2010 г. според данните на КРС операторите "Еконт Експрес" ООД, "МИБМ Експрес" ООД, "Тип-Топ Куриер" АД, които са лицензирани за извършване на услугите от обхвата на УПУ и предоставят и НПУ, формират 27% от обема на пощенския пазар. По този начин относителният дял на тези 4 оператора за пръв път надминава този на „Български пощи“ ЕАД, който е 24% за същата година.

3. Статут, структура и дейност на „Български пощи“ ЕАД

3.1 Статут на Български пощи

„Български пощи“ ЕАД е операторът, който предоставя УПУ на територията на Република България. Задължението за извършване на УПУ е възложено със Закона за пощенските услуги (ЗПУ) и индивидуалната лицензия на „Български пощи“ ЕАД. През 2010 г. лицензията на БП за предоставяне на УПУ на територията на страната беше удължена с 15 години.

Държавата е едноличен собственик на дружеството. С изменение в Закона за приватизация и следприватизационен контрол през 2005 година „Български пощи“ ЕАД е вписано в забранителния списък за приватизация на търговски дружества с повече от 50 на сто държавно участие в капитала. „Български пощи“ ЕАД се управлява от съвет на директорите, който се избира от министъра на транспорта, информационните технологии и съобщенията и се състои от 3 члена.

По време на процеса на либерализация на пощенския сектор в България, обхватът на резервираните за „Български пощи“ услуги се свива поетапно от монопол върху пратките до 350 гр. през 1997 г. до съответно 150 гр. от 2005 г. и 50 гр. от 2007 г. В процеса на либерализация от резервираните услуги отпадат паричните преводи, периодичния печат и пряката пощенска реклама. От 1 януари 2011 г. „Български пощи“ развива дейността си в напълно либерализиран пазар.

В условията на свободна конкуренция „Български пощи“ продължава да бъде компанията, притежаваща най-големия, макар и свиващ се, пазарен дял в сектора на пощенските услуги. В същото време през 2011 г. приходите от дейността на оператора се свиха за трета поредна година на фона на непрекъснато спадащи постъпления от предоставянето на УПУ и намаляващ пазарен дял.

Финансовите резултати на компанията за периода 2006-2011 г. и друга релевантна за състоянието на „Български пощи“ ЕАД статистика, може да бъде открита в **Приложение 1**.

БП разполага с 5 регионални управления (РУ) и 28 областни пощенски станции (ОПС). Регионалната структура на „Български Пощи“ ЕАД е показана в **Приложение 2**.

Поради статута си на пощенски оператор със задължение за извършване на УПУ БП има право на компенсация от държавния бюджет по следния механизъм:

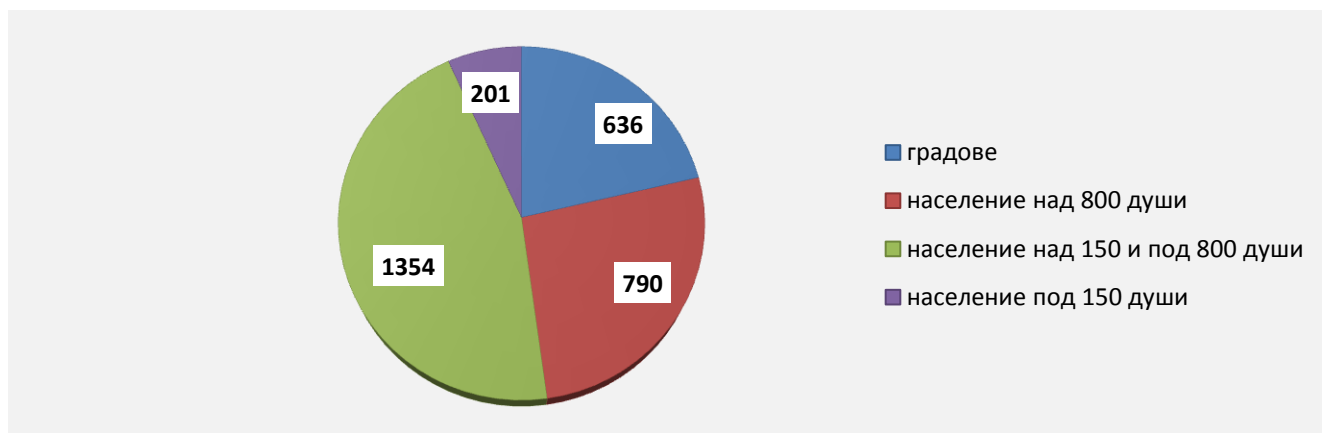
- БП извършва УПУ на територията на страната на период от една година
- БП доказва размера на несправедливата финансова тежест от предоставянето на УПУ до 31 май на годината, последваща предоставянето на услугата
- В тримесечен срок КРС излиза с решение относно размера на компенсацията
- Компенсацията се включва в проекта на закон за ДБ на България за следващата година

В обхвата на предоставяните от „Български пощи“ УПУ влизат: вътрешни и международни пощенски пратки: кореспондентски пратки до 2 кг, малки пакети до 2 кг, печатни произведения до 5 кг, секограми до 7 кг, вътрешни международни и пощенски колети до 20 кг, допълнителни услуги “препоръка и обявена стойност”.

3.2 Пощенска мрежа

Към 31.12.2011 г. пощенската мрежа на „Български пощи“ включва 2981 пощенски станции, 118 пощенски агентства и 4902 пощенски кутии. Пощенските станции обслужват населението на 2616 селища от общо 5177 селища, обслужвани от „Български пощи“. Разпределението на станциите в различните по големина населени места е показано в Графика 4. Останалите 2561 населени места се обслужват по алтернативни методи, които включват пощенски агентства, пощенски гишета, междуселищни пощальони и други методи.

Графика 4: Брой на пощенските станции в градовете и селата към 31.12 2011 г.

Източник: Доклад за дейността на Български пощи за 2011 г.

През последните шест години ръководството на БП прави опити да оптимизира пощенската мрежа на предприятието, като броят на пощенските станции в селата е намален от 2350 през 2006 г. до 2345 през 2011 г. Броят на пощенските агентства и броят на пощенските кутии са намалени съответно от 144 до 118 и от 5391 до 4902 за същия период. Особено ясно изразена е тенденцията на намаляване на броя на пощенските кутии в градовете – от 2299 до 1502 за периода.

Обслужваната територия от една пощенска станция се запазва 37 кв. км. за целия период, докато обслужваното население от една пощенска станция за периода 2006-2011 г. спада от 8581 на 8395 в градовете и от 988 на 864 в селата. През целия разглеждан период една пощенска станция в градовете обслужва 10 пъти повече население от такава в селата, което се дължи на географските и демографски особености на териториалното разпределение. Разбивката на характеристиките на пощенската мрежа на БП по региони и области е дадена в Приложение 2.

Движимо и недвижимо имущество

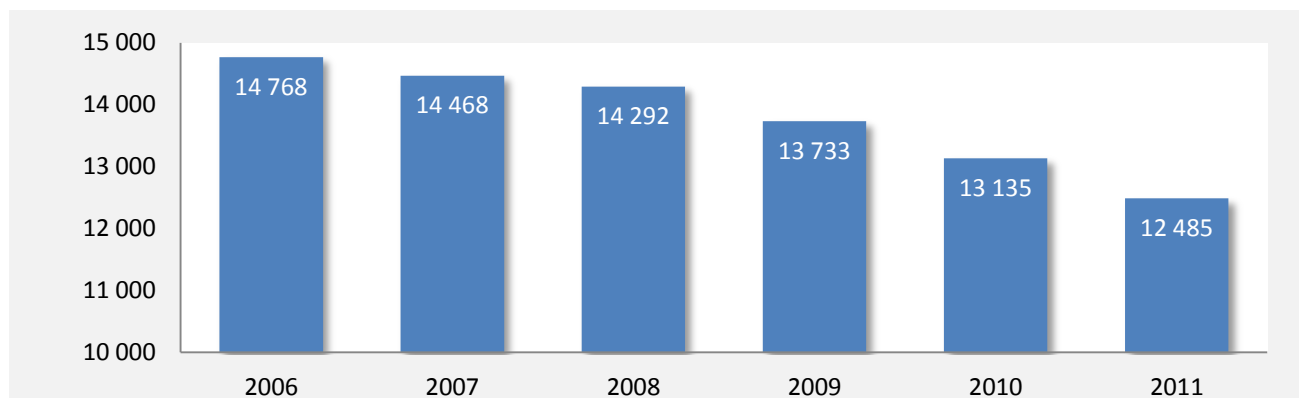
Според Годишния доклад за дейността на Български пощи за 2011 г. компанията е собственик на 2 163 недвижими имота представляващи 1 620 сгради с отстъпено право на строеж, 506 сгради върху собствена земя, 19 собствени парцела, 19 бунгала, павилиони и др. От тези имоти изцяло собственост на „Български пощи“ ЕАД са 317, които представляват 15% от всички. Останалите 85% са в режим на съсобственост – 33% съсобственост с БТК, 40% - съсобствени с БТК и други и 12% съсобствени с други физически и юридически лица.

Според същия отчет, БП разполага с 512 собствени поторни превозни средства (МПС), от които 393 автомобили, 27 мотопеда и 92 бр. МПС временно спрети от движение пред органите на „Пътна полиция – КАТ“. Броят на лизинговите МПС е 280 – 40 бр. леки, 6 бр. автобуси и 234 бр. товарни. Общият брой на автомобилите в експлоатация е 673.

3.3 Човешки ресурси

Към 31.12.2011 г. **списъчният състав** на „Български пощи“ включва 12 485 души, при 14 768 в края на 2006 г. (вж. Графика 5). Тенденцията към намаляване на броя на служителите с оглед запазването на конкурентоспособността на оператора в условията на свободна конкуренция започва още преди отпадането на резервираната услуга за пощенските пратки до 150 гр. през 2007 г. Средно за разглеждания 6-годишен период са били освобождавани по 380 човека на година или по един човек на ден.

Графика 5: Брой на служителите в "Български пощи" ЕАД (2006 – 2011 г.)

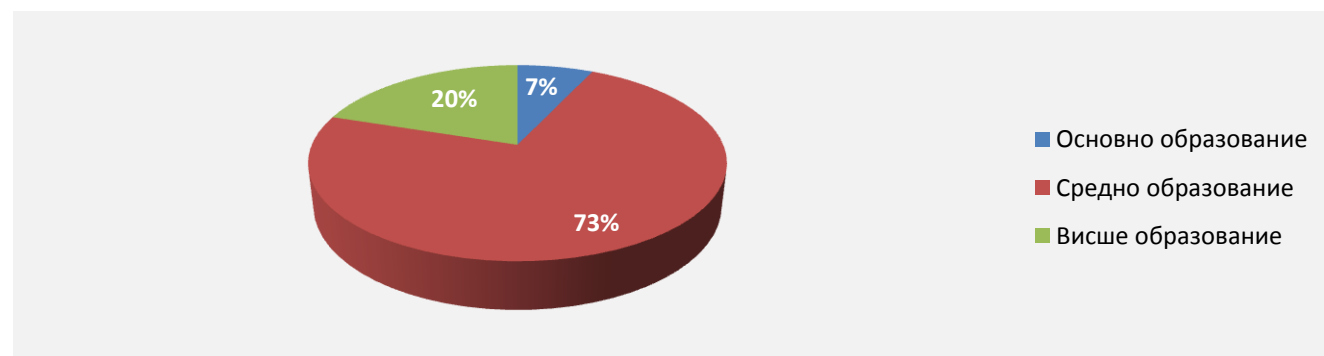

Източник: Годишни отчети за дейността на „Български пощи“ ЕАД

Постепенно намалява броят на заетите на пълен работен ден (8 часа), като от 71,9% от заетите през 2008 г. процентът спада на 68,6% в края на 2010 г. Служителите в „Български пощи“ са наети на базата на колективен трудов договор, подписан на 30 март 2012 г. В началото на 2012 г. беше стартирана програма за доброволно напускане на служители, посредством която се очаква общо 850 души да бъдат освободени до края на 2012 г. Споразумението предвижда компенсации от 2 до 10 работни заплати в зависимост от поста на служителя и времето, през което е бил служител на компанията. До 31.03.2012 г. компенсациите, изплатени по доброволната програма, възлизат на 2,9 млн. лв.

Според последните данни за **образователната структура** на персонала в „Български пощи“, 7% от служителите на компанията са с основно образование, 73% - със средно образование, а 20% са със висше (вж. Графика 6). Тази структура се запазва без промяна от 2008 г. насам.

Графика 6: Образователната структура на персонала в „Български пощи“

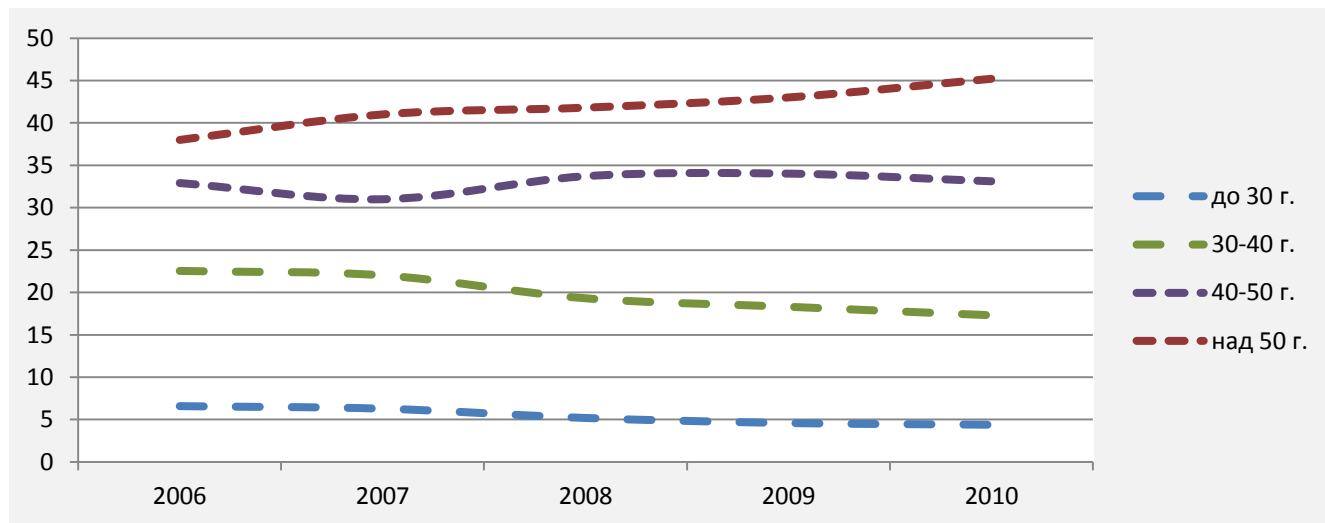

Източник: Годишни отчети за дейността на „Български пощи“

При прегледа на динамиката на **възрастовата структура** на персонала на „Български пощи“ прави впечатление постепенно намаляващият дял на младите хора, заети в предприятието (вж. Графика 7). Броят на служителите до 30-годишна възраст, работещи в структурата на „Български пощи“, намалява от

974 души през 2006 г. до 577 през 2010 г., а броят на служителите на възраст между 30 и 40 г. спада съответно от 3 325 през 2006 г. на 2 272 през 2010 г.

Графика 7: Възрастова структура на персонала на български пощи (2006-2010), %

Източник: Годишни отчети за дейността на „Български пощи“

В същото време персоналет на възраст над 55 г. се увеличава от 5 612 през 2006 г. на 5 937 души през 2010 г., въпреки пенсиониралите се през тези пет години служители. Характеристиките на възрастовата структура на предприятието се дължат най-вече на големия брой на пощенските станции в малките населени места (където средната възраст е по-висока), силната синдикализация на пощенския сектор, ниското заплащане на труда и липсата на възможности за развитие.

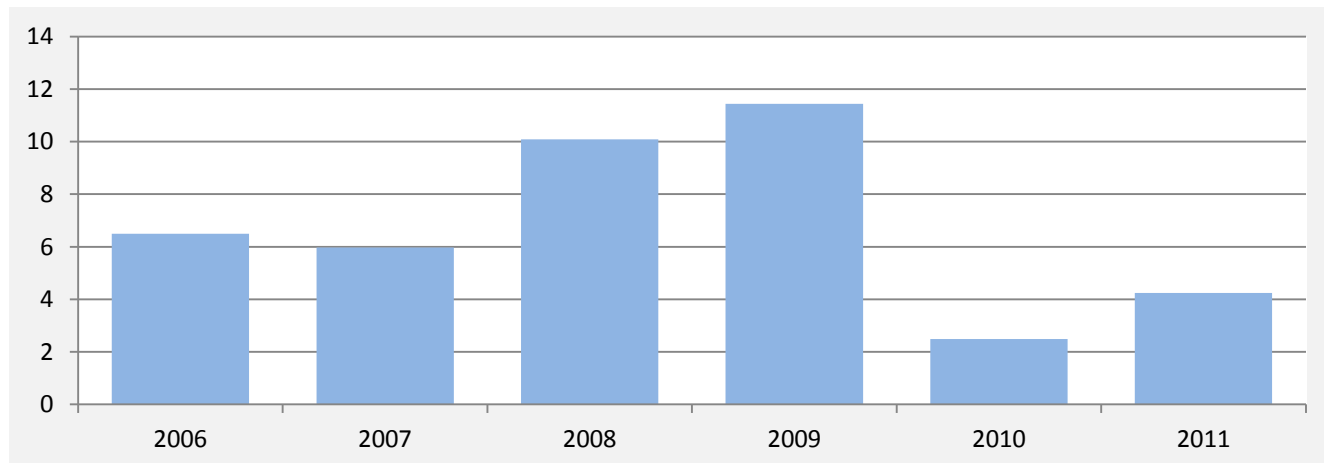
Добрите финансови резултати на „Български пощи“ в годините преди кризата доведоха и до бързо нарастване на **средната брутна заплата** в предприятието - от 305 лв. за 2006 г. до 486 лв. през 2009 г. (вж. Графика 8). Компанията завършва 2009 г. на загуба, след което годишният ръст на средната брутна заплата се забавя от 10,9% и 11,4% за 2008 и 2009 г., до съответно 2,26% и 1,21% за 2010 и 2011 г.

Графика 8: Увеличение на средната брутна заплата в "Български пощи" ЕАД (2006-2011)

Източник: Годишни отчети за дейността на „Български пощи“

Графика 9: Разходи за повишаване на квалификацията на персонала, средно на човек 2006-2011, лв.

Източник: Годишни отчети за дейността на „Български пощи“

Отчетите на „Български пощи“ показват, че за периода от 1 януари 2006 до 31 декември 2010 г. за повишаването на квалификацията на персонала на дружеството са заделени 569 456 лв. (средно по 94 909 лв. на година).

3.4 Финансови резултати от дейността на „Български пощи“

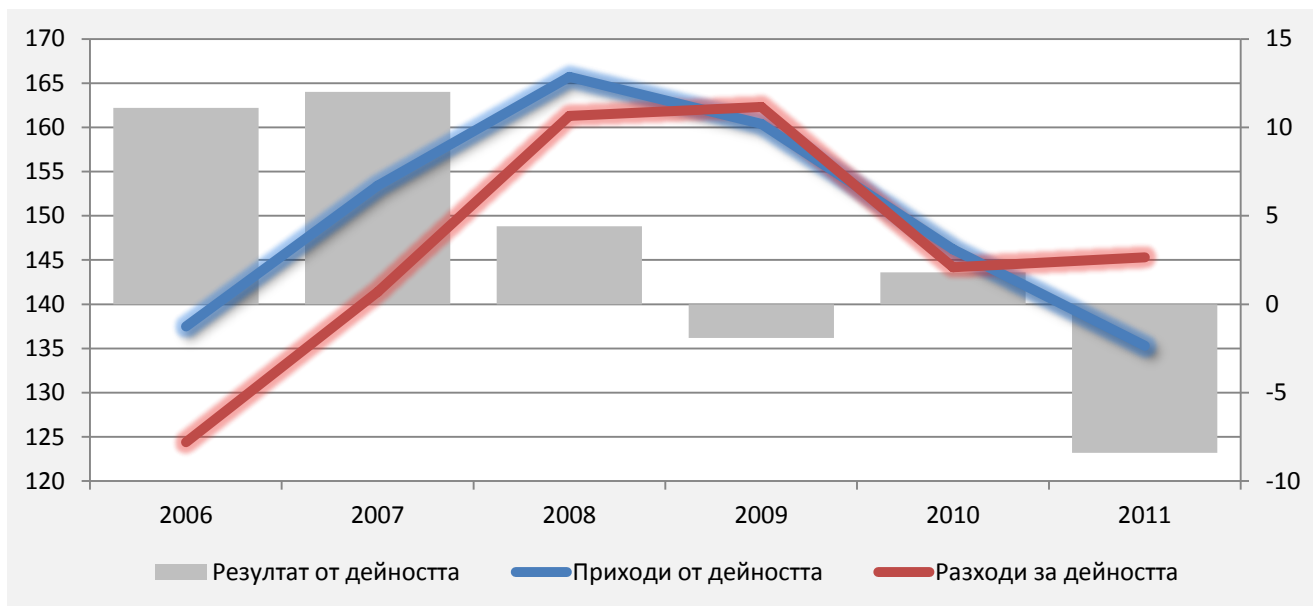
„Български пощи ЕАД“ завършва четири от последните шест години на печалба. **В периода от 2006 до 2008 г.**, дружеството успява да увеличи размера на приходите си с над 20% - от 137,5 млн. лв. за 2006 г. до 165,7% за 2008 г. През този период значителна част от приходите на оператора продължават да идват по линия на предоставянето на универсалната пощенска услуга на територията на страната. Благоприятните макроикономически условия в съчетание с наличието на резервирани услуги и широк обхват на УПУ, включващ пряката пощенска реклама и паричните преводи, спомагат за постигнатите добри резултати през годините. Въпреки това операторът още през този период започва постепенно да губи пазарния си дял.

Наред с приходите значително нарастват и разходите на компанията. За същия период разходите за материали нарастват с близо 29,3%, разходите за външни услуги - с 14,4%, разходите за амортизация - с 8,2%, а разходите за възнаграждения, надбавки и осигуровки за персонала - с цели 33,5%.

В периодът след 2009 г. резултатите от дейността на компанията рязко се влошават. Дружеството завършва 2009 г. със загуба от 2,9 млн. лв., вследствие на свиването на приходите в условията на забавящ се икономически ръст. През 2010 г., въпреки продължаващия спад на приходите, „Български пощи“ отчита печалба от 446 хил. лв. благодарение на успешното свиване на оперативните разходи на компанията. За първата година след либерализирането на пазара на пощенски услуги -2011 г., обаче, БП завършва с нетна загуба от 9,2 млн. лв.

През 2011 г.общите приходи на дружеството спадат до нивата от 2006 г., докато общите разходи, вследствие най-вече на чувствителното нарастване на разходите за персонала в годините преди 2010 г., са на практика с близо 20 млн. лв. по-високи от тези шест години по-рано. Резултатът от дейността на „Български пощи“ за периода 2006 – 2011 г., както и динамиката на приходите и разходите за периода са дадени в Графика 10. Подробна разбивка на финансовите резултати на дружеството е дадена в Таблица 3, както и в Приложение 1.

Графика 10: Финансов резултат от дейността на "Български пощи" (2006-2011), млн. лв.

Източник: Отчети за дейността на Български пощи, 2006-2011

Таблица 3: Финансови резултати на „Български пощи“ ЕАД (2006-2011)

	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Структура на печалбата						
% от УПУ	45	45	43	41	37	-
% от НПУ	7	7	7	8	13	-
% от търговска дейност	48	48	50	51	50	-
% по договор	84	83	86	85	84	-
% печатни издания	5	5	4	4	4	-
% други	11	12	10	11	12	-
Приходи, млн. лв.	135.5	150.8	163.9	154.0	144.2	135.3
др. приходи	2.0	2.6	1.8	6.4	2.0	1.9
Разходи, млн. лв.						
материали	-11.6	-14.0	-15.0	-13.9	-11.3	-10.2
външни услуги	-22.8	-24.7	-26.1	-27.1	-25.9	-27.4
амортизация	-6.1	-5.4	-6.6	-7.7	-8.8	-8.5
Разходи за персонал	-76.8	-86.1	-102.5	-103.8	-89.4	-91.1
отчетна стойност на продадените стоки	-3.1	-3.8	-3.9	-4.0	-3.3	-2,8
други разходи за дейността	-5.2	-7.5	-7.2	-6.4	-5.3	-5,6
Резултат от дейността, млн. лв	11.1	12.0	4.4	-1.9	1.8	-8.4
Нетни финансови разходи	-0.1	-0.4	-1.1	-1.2	-1.6	-1.5
Печалба преди данъци	11.1	11.5	3.3	-3.2	0.2	-9.9
Данък върху печалбата	-2.0	-1.0	-0.2	0.3	0.3	0.7
НЕТНА ПЕЧАЛБА, МЛН. ЛВ.	9.1	10.6	3.0	-2.9	0.5	-9.2

Източник: Отчети за дейността на Български пощи, 2006-2011

4. Основни проблеми, тенденции и препоръки

4.1 Политика по управление на човешките ресурси

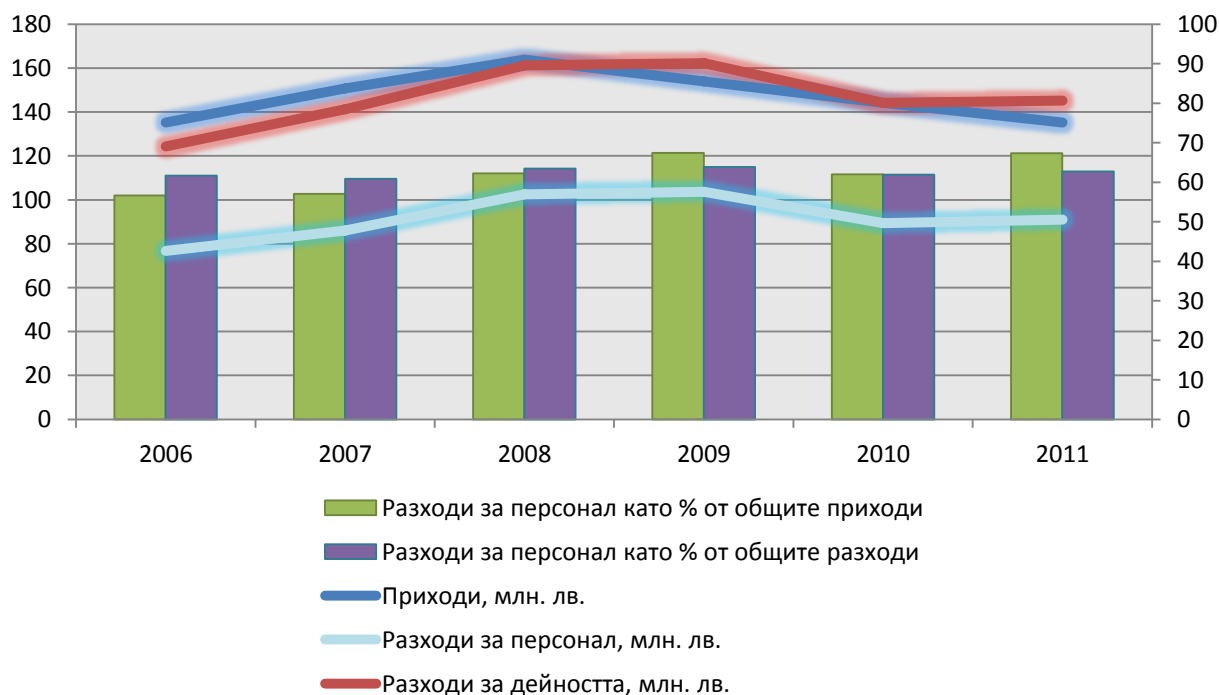
С оглед на развитието на пазара на пощенските услуги „Български пощи“ предприе стъпки към оптимизиране на оперативните си разходи, за да запази своята конкурентоспособност. Фактът, че основната част от разходите, свързани с дейността на „Български пощи“, са предназначени за заплати, осигуровки и надбавки на служителите, предопредели опитите на компанията да оптимизира именно това перо от бюджета си.

Динамичното развитие на сектора на пощенските услуги в периода преди кризата, съчетано с приемането на България в Европейския съюз, доведе до ръст на приходите на компанията от близо 21% за периода 2006-2008 г. Добрите финансови резултати на „Български пощи“ в този период доведоха и до бързо нарастване на средната брутна заплата в предприятието.

В доклада на Европейската комисия за Развитието на пощенския сектор в ЕС от 29 ноември 2010 г. на тази тенденция е обърнато специално внимание. Заключение на Комисията е, че в страни, в които темпът на нарастване на възнагражденията в годините преди отварянето на пазара е бил висок, е възможно да възникне натиск към намаляване на нивото на заплатите на заетите в пощенския сектор. Последното е логично следствие от очаквания спад на приходите на националните оператори след отпадането на резервираните услуги. Алтернативата на намаляването на заплатите, избрана и от ръководството на „Български пощи“, е намаляването на броя на заетите в компанията.

Фактът, че компанията завърши 2011 г. със загуба от 9,2 млн. лв. прави целесъобразно сравняването на разходите за заплати, осигуровки и надбавки на персонала по-скоро с общите приходи, отколкото с общите разходи за оперативната дейност (вж. Графика 11). Едно такова сравнение показва доколко компанията успява да покрива своите изходящи потоци с входящите такива.

Графика 11: Приходи от дейността и разходи от за персонал на "Български пощи" ЕАД (2006 - 2011)

Източник: Годишни отчети за дейността на „Български пощи“ ЕАД

Данните показват нарастване на дела на разходите за персонала, съответно с 10,65 пр.п., сравнено с общите приходи 1 пр.п., сравнено с общите разходи. Въпреки че разходите за възнаграждения се свиват с близо 1 млн. лв. през 2011 г., общите разходи за персонала отново бележат ръст. Годишният отчет на „Български пощи“ показва, че това се дължи на повишаването на разходите за осигуровки и надбавки, като само за последната разглеждана година увеличението възлиза на 2,5 млн. лв., което е с 14,2% повече от 2010 г.

Макар всичко това в никакъв случай да не означава, че заплатите в „Български пощи“ са високи, от данните за броя на персонала и нивото на средната брутна заплата е видно, че темпът на нарастване на възнагражденията в компанията в годините преди кризата е бил неустойчив. Видно е също така, че поне до този момент, опитите на ръководството да намали дела на това перо от бюджета си посредством съкращаването на част от персонала, не довеждат до желания ефект поради паралелно свиващите се приходи от дейността. Това се дължи освен на споменатото вече свиване на приходите от УПУ, така и на затрудненията на „Български пощи“ да компенсират този спад чрез достатъчно бързо разширяване на приходите от предоставянето на неуниверсални пощенски услуги.

Структурните промени не се ограничават само с оптимизацията на персонала и аутсорсването на дейности и услуги. Подписаното споразумение за доброволно напускане на между 400 и 1000 служители през тази година е стъпка в правилната посока, но само по себе си няма да гарантира нито дългосрочната финансова стабилност на компанията, нито ще повиши ефективността на предлаганите услуги.

Високото ниво на синдикализация сред работещите в Български пощи и включените в колективния трудов договор предпазни клаузи затруднява процесите по оптимизиране на разходите за персонал. Голяма част от разходите от началото на 2012 г. (около 3 млн. лв.) са следствие от обезщетенията, изплащани по доброволната програма за напускане на служители, която беше стартирана в началото на годината.

Човешки ресурси

С оглед на факта, че основната част от оперативните разходи на компанията са свързани именно с изплащането на заплатите, осигуровките и социалните надбавки на служителите на Български пощи, оптимизирането на броя на персонала е логично следствие. В същото време широката пощенска мрежа задава един необходим за функционирането си минимум на заетите. Следователно съкращаването на персонала трябва да бъде съчетано с усилия за повишаването на квалификацията на работниците и служителите.

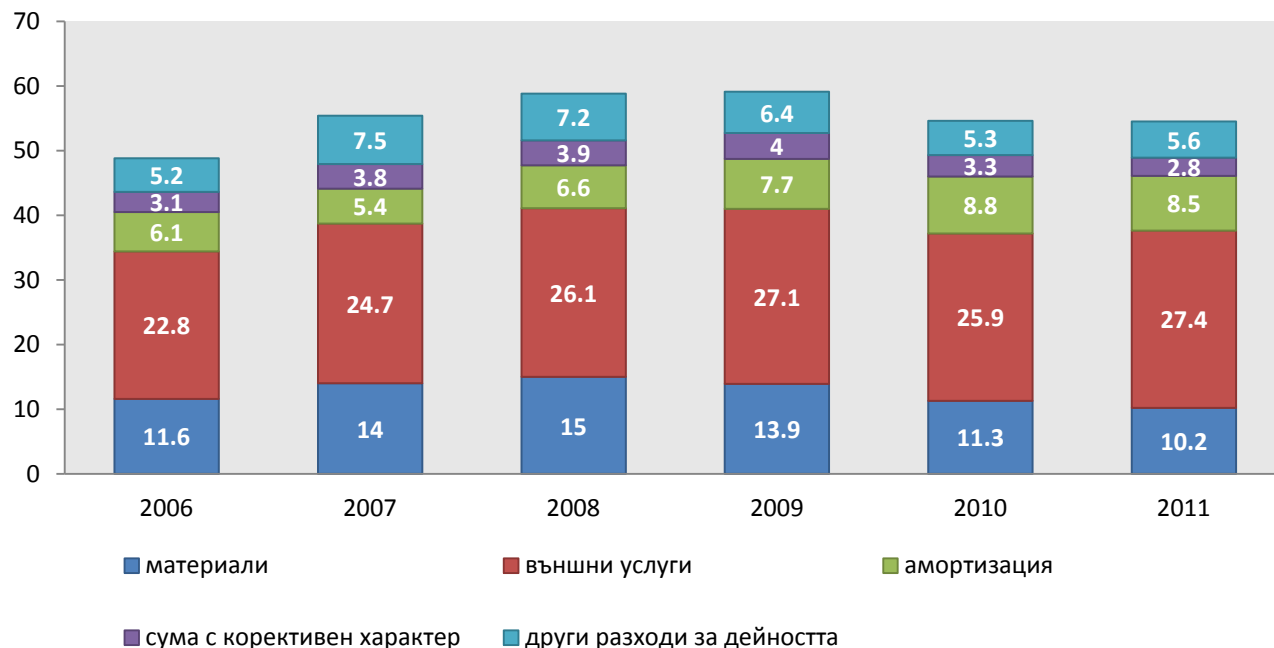
Ниското ниво на образование и квалификация на служителите в съчетание с неблагоприятната възрастова структура и малкото заделени средства за повишаването на квалификацията създават слаби предпоставки за нарастването на производителността на труда. Нужно е да бъде постигнато и максимално бързо и ефективно въвеждане в експлоатация на новите вътрешни електронни системи, разработвани за дружеството, както и своевременното обучение на персонала.

4.2 Други оперативни разходи

Като се вземат предвид характера и мащаба на дейността на „Български пощи“, е видно, че намаляването на броя на заетите в предприятието не може да продължава безкрайно. Дори при пълна оптимизация на броя на персонала, предвид размера на човешките ресурси, нужни за функционирането на съществуващите 2981 пощенски станции в страната, за компанията ще е трудно да реализира икономии единствено от разходите за възнаграждения, осигуровки и надбавки. Динамиката на

останалата част от оперативните разходи на Български пощи (вж. Графика 12) показва сходни тенденции с вече описаните, макар постигнатите икономии в някои пера до известна степен да се компенсират от нарастването на разходите по други такива.

Графика 12: Други оперативни разходи на "Български пощи" ЕАД за периода 2006-2011, млн. лв.

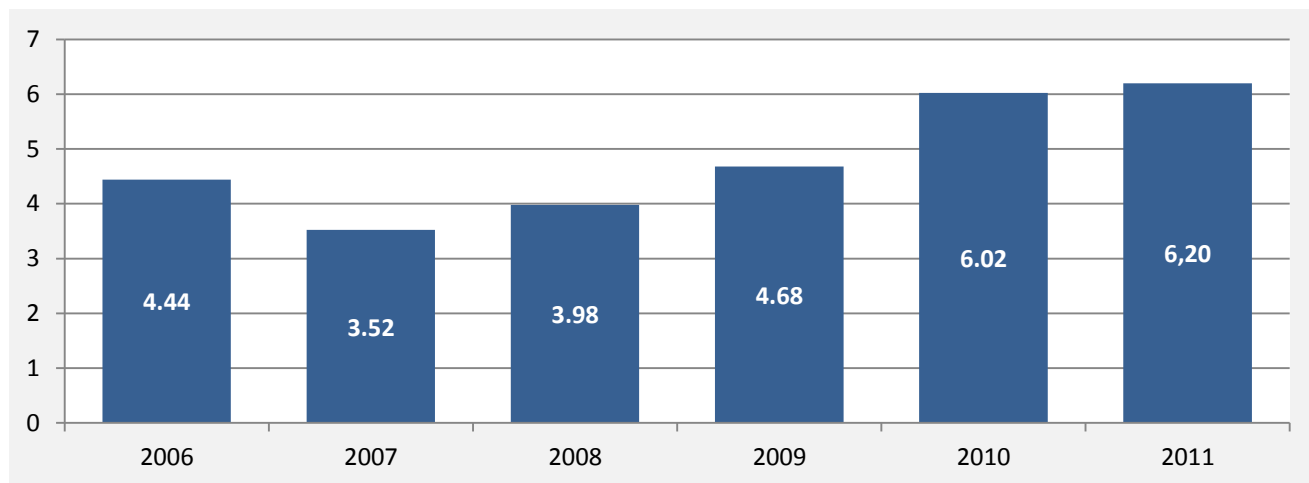
Източник: Годишни отчети на „Български пощи“ ЕАД

По-нататъшното оптимизиране на разходите на компанията следва да се базира на преосмисляне за концепцията на т.нар. икономия от мащаба. Макар големият брой на пощенските станции да е водещото конкурентно предимство на националния оператор, последното следва да бъде структурирано по начин, който да му позволи повече гъвкавост при разходването на средствата по отделните пера на бюджета. Само по себе си свиването на броя на заетите не е достатъчна предпоставка за оптимизиране на дейността (особено при свиващ се пазарен дял), ако не е обвързано и с други структурни реформи. На този етап като приоритет пред „Български пощи“ се очертава оптимизирането на пощенската мрежа и намирането на алтернативни методи за предоставянето на универсалната пощенска услуга на територията на страната.

Въпреки това основната причина за проблемите на компанията не следва да се търсят в отпадането на резервираните услуги и свиващия се пазарен дял, тъй като и двете бяха очаквани и логични последствия от либерализирането на пазара на пощенските услуги. Резултатите от последната година и половина обаче ясно показват, че ефектът от тези промени е бил подценен от ръководството на компанията.

Нужно е да бъде продължена и разпродажбата на неоперативни активи, чиято поддръжка излиза скъпо на компанията. Разчетите на „Български пощи“ показват, че разходите на оператора за амортизация нарастват както в номинално отношение (с изключение на 2011 г., когато е регистриран спад от 300 хил. лв.), така и като процент от приходите от оперативната дейност на компанията (вж. Графика 13). Именно второто съотношение е показателно за тежестта, която разходите за амортизация представляват.

Графика 13: Разходи за амортизация като процент от приходите от оперативната дейност на „Български пощи“ (2006-2011), %

Източник: Годишни отчети на „Български пощи“

Според отчета на БП за 2011 г. за същата година са одобрени за продажба 41 имота, като е реализирана продажба на 9 от тях. Като се има предвид, че според чл. 30 от ЗПУ държавата или общините могат без търг или конкурс да продават или предоставят за ползване на пощенския оператор, извършващ УПУ, недвижими имоти, които са държавна или общинска частна собственост, запазването на собствеността на имоти с цел евентуалното им бъдещо използване не изглежда целесъобразно при текущото положение на дружеството.

4.3 Структура на пощенската мрежа

Именно големият брой на станциите по места на „Български пощи“ е водещото конкурентно предимство на оператора. Последното, обаче, предполага наличието на голям персонал, както и ежегодното отделяне на средства за поддържането на материалната база. Налага се впечатлението, че реструктурирането на пощенската мрежа, което следваше да бъде водещ приоритет по време на постепенното либерализиране на пазара, върви с прекалено бавни темпове.

С по-нататъшното навлизане на електронните услуги за бизнеса и гражданите в България съществува сериозен риск пазарният дял на националния оператор да продължи да намалява заедно със свиването на приходите от предоставяне на УПУ. Информационните технологии в голяма степен представляват индиректна конкуренция на пощенските услуги, особено когато се касае за кореспондентските пратки, които представляват част от УПУ.

Задължението УПУ да е гарантирана на територията на цялата страна възпрепятства оптимизирането на дейността и структурата на националния оператор, доколкото той към момента не е в състояние да предложи такива алтернативни методи на доставяне на УПУ, които да удовлетворяват исканията на КРС.

Така например, с решение №15 от 13 януари 2011 г., КРС отхвърля предложение на „Български пощи“ ЕАД, за закриването на 45 постоянно действащи пощенски станции: 10 към ТП „БП“ - Благоевград, 8 към ТП - „БП“ Варна, 24 към ТП „БП“ – Велико Търново и 3 към ТП „БП“ – Габрово. Предложението на „Български пощи“ включва разкриването пощенски агентства в три от селищата, като останалите селища се планира да бъдат обслужвани от междуселищни пощальони. КРС отхвърля искането с мотивите че пощенските агентства не могат да приемат и доставят международни колетни пратки, а междуселищните пощальони не могат да приемат и доставят малки пакети до 2 кг., печатни произведения до 5 кг., препоръчани пощенски пратки, пощенски пратки с обявена стойност и колетни пратки.

Отговор на този проблем могат да бъдат мобилните пощенски станции, които обаче ще изискват допълнителна първоначална инвестиция от страна на пощенския оператор, съчетана с цялостно реструктуриране на пощенската мрежа и вероятно намаляване на персонала.

Затварянето на пощенските станции в малките населени места без гарантирането на алтернативни методи за изпълнение на УПУ е в противоречие с пощенските директиви и националното законодателство в сектора. Поради демографските и географски особености на много от по-малките населени места, последните разбираемо не са атрактивни за частните оператори. Друга причина за липсата на реален конкурентен натиск върху дейността на БП в малките населени места е традиционната водеща роля на националния оператор в разбиранята на местното население за „пощенски услуги“, както и централното разположение на пощенските станции.

Универсалната пощенска услуга не предполага непременно наличието на пощенска станция. В основата на концепцията за УПУ заляга събирането и доставянето на пратки от разпределени в определена гъстота точки за достъп до пощенската мрежа. Както се вижда от структурата на пощенската мрежа на „Български пощи“ ЕАД, и към момента „Български пощи“ обслужва близо два пъти повече населени места от тези, в които има свои станции.

При изготвянето на ефективен план за доставка и събиране на пощата от по-малките селища трябва да бъде взета предвид и новата демографска карта на страната, така че да бъде постигната максимална ефективност. По този начин ще бъдат намалени загубите, а залегналият в европейското законодателство принцип за доставяне/събиране на пощата минимум веднъж дневно и пет дни в седмицата може да бъде спазен. Освен повишаването на гъвкавостта на „Български пощи“ и оптимизирането на разходите на компанията, този подход ще спомогне за повишаването на конкуренцията в сектора и ще създаде възможности за пробиването на по-малки местни оператори, които да предоставят универсалната пощенска услуга в отделни райони на страната.

4.4 Финансово управление и дългове

Влошаването на финансовите резултати на компанията има своите директни ефекти и върху облигационните задължения на компанията. На 5 юни 2012 г. временно беше спряна търговията с емисията облигации, емитирана от Български пощи на 08.02.2011 г. Три дни по-късно срокът на временното спиране беше удължен с още 3 работни дни, а лихвеният процент по задълженията беше увеличен с 25 базисни пункта вследствие на решение, взето на общото събрание на облигационерите от емисията. Последното се наложи като вид компенсация за кредиторите, тъй като според условията по облигационния заем последният става изискуем при нарушаването на определени финансови критерии от страна на емитента.

Според споразумението максимално допустимата стойност между дълга на компанията и печалбата преди лихви, данъци, обезценяване и амортизация (ЕБИТДА) следва да е 4:1. Второто изискване е съотношението между ЕБИТДА и обслужването на дълга да не надхвърля 1,1:1 за срок до 31 март 2013 г. След като тези съотношения бяха превишени от БП, общото събрание на облигационерите реши да изключи тези две условия от споразумението за сметка на споменатото вече увеличение на лихвата.

Емисията се състои от 15 000 броя облигации с номинална стойност от 1000 евро на облигация, или общо 15 млн. евро с падеж 08.02.2016 г. и гратисен период по плащанията по главницата през първите 24 месеца. Погасяването на главницата по въпросния заем трябва да започне от 8 февруари 2013 г. под формата на дванадесет равни тримесечни вноски от 1,25 млн. евро. При запазването на текущата стойност на лихвения процент от 4,327%, формираща се от тримесечния EURIBOR + 3,88 пр.п. (3,63 пр.п. преди общото събрание на акционерите), допълнителните разходи по плащането на лихвата вследствие на неизпълнението на поетите ангажименти възлизат на близо 140,000 евро.

Въпросният заем е взет през януари 2011 г., преди да могат да бъдат оценени ефектите от отпадането на резервираната услуга върху кореспондентските пратки с тегло до 50 гр. За да бъдат избегнати в бъдеще подобни загуби е нужно залагането на реалистични цели, отчитащи тенденцията към свиване на приходите от предоставянето на УПУ, повишаващата се конкуренция и тенденцията на спадащ пазарен дял.

4.5 Приватизация

Понастоящем „Български пощи“ ЕАД е включено в забранителния списък за приватизация на предприятия с над 50% държавно участие. Евентуална приватизация на част от дружеството, обаче, няма да има последствия за задължението му да предоставя УПУ на територията на страната. От друга страна, подписаният на 30.03.2012 г. колективен трудов договор на работещите с „Български пощи“ също съдържа предпазни клаузи, според които при евентуална приватизация работодателят-приобретател ще бъде длъжен да:

- спазва срока на КТД, подписан между синдикалните организации и работодателя - прехвърлител
- започне преговори по нов КТД три месеца преди изтичането на настоящия
- запази броя на работните места, както и заварените работници и служители за не по-малко от 6 месеца
- запази brutните работни заплати и социалните придобивки

4.6 Обхват на УПУ

Тенденциите в развитието на пощенския сектор налагат ориентирането към предлагането на услуги в сферата на НПУ. Именно затова е важно „Български пощи“ да успее да утвърди позициите си на пазара на НПУ.

С оглед на свиващите се приходи от предоставянето на УПУ и мащаба на пощенската мрежа на „Български пощи“ ЕАД може да бъде разгледана възможността за намаляването на теглото на колетните пратки, влизащи в обхвата на УПУ, до нивото отпреди 2007 г. Към момента УПУ включва изпращането, пренасянето и получаването на колетни пратки до 20 кг. В Директива 2008/6/ЕО като минимален праг на съответната услуга са определени 10 кг.

От една страна, това може да доведе до свиването на приходите на „Български пощи“ от предоставянето на УПУ на територията на страната, но от друга е възможно основното конкурентно предимство на оператора (големият брой пощенски станции по места) да компенсира тези загуби, тъй като услугата за пратки над 10 кг. ще се третира като НПУ и съответно ще е по-скъпа. Повишаването на цената на услугата за по-големите пратки, което ще последва, обаче, ще доведе до допълнителни разходи за потребителите.

4.7 Ревизия на колективния трудов договор

Колективният трудов договор на „Български пощи“ ЕАД е подписан на 30 март 2012 г., с продължителност април 2012 – април 2014 г. С подписването на КТД от 30.03.2012 г. работодателят („Български пощи“) приема отговорността да реализира социалноотговорно реструктуриране и модернизиране на дружеството. Постепенното съкращаване на броя на персонала на предприятието през последните години и постигнатото в началото на 2012 г. споразумение за програма за доброволно напускане на служители на БП показват, че нуждата от оптимизация на персонала и реструктуриране на дружеството е осъзнато както от страна на ръководството, така и от страна на синдикалните лидери. В текста на текущия КТД, обаче, присъстват редица разпоредби, които затрудняват ръководството на оператора да намали бройката или работното време на персонала.

Така, например, според чл.15 от КТД, на работник/служител, на когото остават 3 години до придобиване право на пенсия за осигурителен стаж и възраст се търсят възможности за недопускане на намаляването на времето по трудовия договор, запазване на трудовото правоотношение и увеличаване на работното време на работещите на непълнен работен ден. Като се има предвид факта, че над 45% от заетите в предприятието са на възраст над 50 г., тази разпоредба ще затрудни най-вече опитите за оптимизиране на работното време на служителите в по-малките населени места.

Други разпоредби:

Съкращаването на работник при:

- намаляване на обема на работата подлежи на предварително съгласуване между работодатели и синдикати за всеки конкретен случай, което завършва с подписването на протокол, отново за всеки случай.
- при промяна на изискванията за изпълнение на длъжността, ако работникът или служителят не отговаря на тях или при обективна невъзможност за изпълнение на трудовия договор, последните подлежат на предварително обсъждане

В случай на приватизация, работодателят-приобретател е длъжен да спазва срока на КТД, подписан между синдикалните организации и работодателя – прехвърлител.

При сключване на договори за изпълнение на нови дейности, водещи до увеличаване на обема на работата, работодателят

- назначава работещите от непълно на пълно работно време
- разкрива нови работни места
- при овакантиране на практика има шанс за намаляване на персонала посредством повишаването на работното време на работещите в станцията.

Обезщетения

Обезщетенията на придобилите право на пенсия за стаж и възраст по реда и условията на чл.222⁴ ал. 3 и чл. 228 ал. 2 от КТ са в размер, както следва:

- Непрекъснат трудов стаж в дружеството до 10 години – в размер на брутно трудово възнаграждение за 2 месеца
- Непрекъснат трудов стаж в дружеството до 10 години – в размер на брутно трудово възнаграждение за 6 месеца
- Непрекъснат трудов стаж в системата на структурите, чиито правоприменник е „Български пощи“ от 10 до 20 години – в размер на брутно трудово възнаграждение за 7 месеца
- Непрекъснат трудов стаж в системата на структурите, чиито правоприменник е „Български пощи“ от 10 до 20 години – в размер на брутно трудово възнаграждение за 8 месеца

При прекратяване на трудово правоотношение при съкращение на основание чл. 328, ал 1, т. 2,3 и 4 от КТ⁵, работодателят има задължение да изплаща обезщетение по чл. 222, ал 1 на КТ в увеличен размер, в зависимост от продължителността на трудовия стаж, както следва:

⁴ Чл. 222., ал 3 от КТ гласи: При прекратяване на трудовото правоотношение, след като работникът или служителят е придобил право на пенсия за осигурителен стаж и възраст, независимо от основанието за прекратяването, той има право на обезщетение от работодателя в размер на брутното му трудово възнаграждение за срок от 2 месеца, а ако е работил при същия работодател през последните 10 години от трудовия му стаж - на обезщетение в размер на брутното му трудово възнаграждение за срок от 6 месеца. Обезщетение по тази алинея може да се изплаща само веднъж.

⁵ Чл. 328. от КТ гласи: (1) Работодателят може да прекрати трудовия договор, като отправи писмено предизвестие до работника или служителя в сроковете по чл. 326, ал. 2 в следните случаи: 1. при закриване на предприятието; 2. при закриване на част от предприятието или съкращаване на щата; 3. при намаляване на обема на работата; 4. (изм., ДВ, бр. 25 от 2001 г.) при спиране на работа за повече от 15 работни дни;

- на лицата с трудов стаж до 5 г. в дружеството – в размера съгласно чл. 222, ал. 1 от КТ
- на лица с трудов стаж до 5 г. в дружеството и до 15 в системата на структурите, чиито правоприменник е „Български пощи“ ЕАД – обезщетение в размер на 5 брутни трудови възнаграждения
- на лица с трудов стаж над 15 г. в системата на структурите, чиито правоприменник е „Български пощи“ ЕАД – обезщетение в размер на 7 брутни трудови възнаграждения

Много от посочените разпоредби могат да възпрепятстват реструктурирането на дейността на предприятието с оглед на свиващите се печалби от оперативната дейност. Това може да има дългосрочен негативен ефект върху компания най-вече по линия на по-нататъшно свиване на приходи и пазарен дял, забавяне на ръста на заплатите, неспособността за отделяне на средства за инвестиции в нови продукти и квалификация и т.н.. Според оценките на КРС за 2006 и 2007 г. за структурата на заетостта в предприятието, времето за предоставяне на УПУ в пощенските станции надвишава приетите от регулатора изисквания.

Текущата структура на КТД, в опита си да предпази заетите в предприятието, на практика възпрепятства наемането на нови служители. В сектора на пощенските услуги, където информационните технологии играят все по-голяма роля, привличането на млади хора с адекватно за целта образование ще спомогне за повишаването на производителността на труда и конкурентоспособността на предприятието. По същата линия могат да бъдат спестени и средства за повишаването на квалификацията на работещите, най-вече по отношение на владеенето на чужд език и компютърна грамотност, които са подчертано конкурентно предимство на младите хора.

С оглед оптимизирането на разходите на предприятието следва да бъде преразгледана и продължителността на основния годишен отпуск на служителите, който е 24 работни дни (и 29 работни дни за работещите нощна смяна).

Използвана литература

Годишни доклади на Комисията за регулиране на съобщенията – Анализ на пазара на пощенските услуги (2006-2010)

Годишни отчети на „Български пощи“ ЕАД (2006-2011)

Доклад на Комисията до Съвета и Европейския парламент за прилагането на Пощенската директива (Директива 97/67/ЕО, изменена с Директива 2002/39/ЕО)

Copenhagen Economics, Main Developments In the Postal Sector (2008-2010), 2011

Dr Meschi, M., Irving, T., Gillespie M., Intra-Community cross-border parcel delivery (A study for the European Commission), 2011

RAND Europe, Study on Appropriate Methodologies to Better Measure Consumer Preferences for Postal Services, 2011

Приложения

ФИНАНСОВИ РЕЗУЛТАТИ						
	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Структура на печалбата						
% от УПУ	45	45	43	41	37	30
% от НПУ	7	7	7	8	13	16
% от търговска дейност	48	48	50	51	50	54
% по договор	84	83	86	85	84	-
% печатни издания	5	5	4	4	4	-
% други	11	12	10	11	12	-
Приходи, млн. лв.	135.5	150.8	163.9	154.0	144.2	135.3
др. приходи	2,0	2,6	1.8	6.4	2.0	1.9
Разходи, млн. лв.						
материали	-11.6	-14.0	-15.0	-13.9	-11.3	-10.2
външни услуги	-22.8	-24.7	-26.1	-27.1	-25.9	-27.4
амортизация	-6.1	-5.4	-6.6	-7.7	-8.8	-8.5
Разходи за персонал	-76.8	-86.1	-102.5	-103.8	-89.4	-91.1
отчетна стойност на продадените стоки	-3.1	-3.8	-3.9	-4.0	-3.3	-2,8
други разходи за дейността	-5.2	-7.5	-7.2	-6.4	-5.3	-5,6
Резултат от дейността, млн. лв	11.1	12.0	4.4	-1.9	1.8	-8.4
нетни финансови разходи	-0.1	-0.4	-1.1	-1.2	-1.6	-1.5
печалба преди данъци	11.1	11.5	3.3	-3.2	0.2	-9.9
данък върху печалбата	-2.0	-1.0	-0.2	0.3	0.3	0.7
НЕТНА ПЕЧАЛБА, МЛН. ЛВ.	9.1	10.6	3.0	-2.9	0.5	-9.2
	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Имоти, машини и оборудване	53.0	68.4	59.0	70.0	67.9	59.9
Общо дълготрайни активи	59.2	71.3	69.2	79.3	76.4	66.9
Материални запаси	4.3	5.3	5.3	5.5	4.6	4.3
Търговски и други вземания	7.7	12.8	20.9	21.9	23.5	19.7
Парични средства	27.2	32.4	41.2	20.2	17.9	20.3
Общо краткотрайни активи	39.2	50.6	69.1	48.3	46.6	44.6
Общо активи	98.5	121.9	138.8	127.7	123	113.8
Акционерен капитал	4.7	4.7	4.7	4.7	4.7	4.7
Допълнителен капитал и резерви	23.8	28.3	33.6	33.6	33.5	33.6
Печалби и загуби	9.1	10.6	2.4	-3.5	-2.9	-12.6
Общо капитал резерви	37.7	43.6	40.8	34.9	35.3	25.7
Лихвени заеми и кредити	11.4	20.1	16.4	16.4	-	29.3
Обезщетения при пенсиониране	8.9	9.1	9.7	9.9	8.3	8.3
Финансиране и приходи за бъдещи периоди	1.8	1.9	1.9	1.8	1.7	1.8
Общо дълготрайни задължения	22.1	31.1	27.9	28.2	10.0	39.5
Лихвени заеми и кредити	2.7	3.0	3.9	14.1	29.8	6.3
Финансиране и приходи за бъдещи периоди	1.7	1.6	1.6	1.4	1.4	1.5
Търговски и други задължения	34.3	42.6	63.3	47.3	45.2	39.8

Общо краткотрайни задължения	38.7	47.2	70.0	64.7	77.6	48.5
Общо задължения	60.8	78.3	98.0	92.8	87.6	88
Общо капитал и задължения	98.5	121.9	138.8	127.7	123.0	113.8

ПЕРСОНАЛ

	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Служители, бр.	14 768	14 468	14 292	13 733	13 135	12 485
Средна брутна заплата, лв.	327	381	444	486	497	503
Средства за квалификация на персонала, лв.	95 896	86 360	144 312	157 089	32 799	53 000
Възрастова структура на персонала, %						
до 20 г.	0.3	0.3	0.3	0.1	0.2	-
20-30 г.	6.3	6.0	4.9	4.5	4.2	-
30-40 г.	22.5	22.0	19.3	18.3	17.3	-
40-50 г.	33.0	31.0	33.7	34.0	33.1	-
50-55 г.	19.3	20.0	20.4	21.2	21.1	-
55-60 г.	16.0	19.0	18.2	17.9	19.7	-
над 60 г.	2.7	2.0	3.2	3.9	4.4	-
Разпределение на работното време на персонала, %						
2 часа	-	-	0.8	0.8	2.0	-
3 часа	-	-	0.2	0.2	0.5	-
4 часа	-	-	8.0	7.7	9.2	-
5 часа	-	-	1.6	1.7	3.3	-
6 часа	-	-	12.0	11.6	10.9	-
7 часа	-	-	5.3	5.1	5.5	-
8 часа	-	-	71.9	72.8	68.6	-
Общо плащания по социалната програма, млн.лв	-	-9.2	-14.9	-9.9	-5.1	-

ИНФРАСТРУКТУРА

	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Станции, бр.	2 986	2 987	2 981	2 981	2 981	2 981
в градовете	636	637	632	636	634	636
в селата	2 350	2 350	2 349	2 345	2 347	2 345
Обслужвано население от една пощенска станция, бр. души	2596	2570	2 866	2 552	2 669	2 471
в градовете	8581	8517	9 905	8 502	9 087	8 395
в селата	988	959	974	938	935	864
Пощенски агентства, бр.	144	141	141	142	118	118
Пощенските кутии, бр.	5 391	5 332	5 286	5 185	5 153	4 902
в градовете	2 299	2 015	1 947	1 876	1 886	1 502
в селата	3 092	3 317	3 339	3 309	3 267	3 400
Разпространение на печатни издания чрез абонамент, бр.	1132	1173	1110	1116	1157	-

СТРУКТУРА НА ПОЩЕНСКАТА МРЕЖА НА „БЪЛГАРСКИ ПОЩИ“ ЕАД

РУ "ЮЖЕН ЦЕНТРАЛЕН РЕГИОН"	Пощенски станции (бр.)			Пощенски кутии (бр.)			Обслужвано население на една пощенска станция (бр. души)			Пощенски агентства (бр.)	Обслужвана територия от една станция (кв. км.)
	общо	градове	села	общо	градове	села	средно	градове	села		
ОПС Пловдив	192	49	143	279	109	170	-	11300	1240	99	1,63
ОПС Пазарджик	106	20	86	171	75	96	3015	10034	1809	8	42
ОПС Смолян	63	13	50	118	37	81	-	5628	1339	5	50,7
ОПС Кърджали	66	11	55	80	20	60	2623	6694	1809	1	50,68
ОПС Хасково	137	23	114	206	72	134	2262	9903	787	0	40,7

РУ "ЮГОИЗТОЧЕН РЕГИОН"	Пощенски станции (бр.)			Пощенски кутии (бр.)			Обслужвано население на една пощенска станция (бр. души)			Пощенски агентства (бр.)	Обслужвана територия от една станция, (кв. км)
	общо	градове	села	общо	градове	села	средно	градове	села		
ОПС Бургас	162	42	120	363	146	217	-	7888	1013	10	1,9
ОПС Сливен	92	18	74	139	43	96	2361	8009	987	1	38,5
ОПС Ямбол	70	6	64	128	23	105	-	10874	790	23	48
ОПС Стара Загора	129	27	102	266	104	162	2841	9456	1091	8	39,93

РУ "СЕВЕРЕН ЦЕНТРАЛЕН РЕГИОН"	Пощенски станции (бр.)			Пощенски кутии (бр.)			Обслужвано население на една пощенска станция (бр. души)			Пощенски агентства (бр.)	Обслужвана територия от една станция, (кв. км)
	общо	градове	села	общо	градове	села	средно	градове	села		
ОПС Плевен	131	22	109	185	74	111	5212	13002	1809	0	35,53
ОПС Велико Търново	154	25	124	207	74	133	1816	7838	645	-	28,96
ОПС Русе	103	30	73	139	65	74	2634	7006	836	1	27,21
ОПС Силистра	70	9	61	108	16	92	5404	19177	2211	12	109,5
ОПС Разград	87	11	76	128	30	98	1526	5628	953	14	28,6
ОПС Габрово	64	19	45	52	31	21	1887	6056	589	-	31,95
ОПС Ловеч	107	20	87	170	62	108	-	20505	3084	10	159

РУ "СЕВЕРОИЗТОЧЕН РЕГИОН"	Пощенски станции (бр.)			Пощенски кутии (бр.)			Обслужвано население на една пощенска станция (бр. души)			Пощенски агентства (бр.)	Обслужвана територия от една станция, (кв. км)
	общо	градове	села	общо	градове	села	средно	градове	села		
ОПС Варна	132	38	94	279	111	168	3715	10762	865	10	1,19
ОПС Добрич	80	13	67	157	35	116	2256	11058	906	0	59,00
ОПС Шумен	109	18	91	184	35	149	1780	6840	780	0	n/a
ОПС Търговище	77	10	67	165	27	138	n/a	6838	998	0	36,26

РУ "ЗАПАДЕН РЕГИОН"	Пощенски станции (бр.)			Пощенски кутии (бр.)			Обслужвано население на една пощенска станция (бр. души)			Пощенски агентства (бр.)	Обслужвана територия от една станция, (кв. км)
	общо	градове	села	общо	градове	села	средно	градове	села		
ОПС Видин	82	11	71	159	36	123	1399	6706	577	6	37,4
ОПС Монтана	104	16	88	174	48	126	n/a	6241	664	4	5
ОПС Враца	110	13	97	152	35	117	1936	9883	871	0	32,9
ОПС София-град	120	89	31	381	350	31	15632	20255	2209	0	9,92
ОПС София-окръг	154	25	129	207	43	164	1707	6785	722	-	18
ОПС Перник	68	18	50	155	37	118	2300	11054	3420	0	35,22
ОПС Кюстендил	78	16	62	145	28	117	1913	6246	794	0	39
ОПС Благоевград	127	19	108	236	83	153	3335	1920	-	0	50,9

За ИПИ

Мисията на ИПИ е да развива и защитава пазарните подходи за преодоляване на предизвикателствата, пред които гражданите на България и в региона се изправят. Тази мисия се преследва още от 1993 г., когато Институтът е официално регистриран като неправителствена организация (№ 831344929 от 15 март 1993 г., 729/XI/VI, стр. 169.).

Целите на ИПИ са да предоставя независима оценка и анализ на политиката на правителството, както и да служи като трибуна за обмяна на възгледи и мнения на икономисти и наблюдатели по различни въпроси.

ИПИ е носител на:

- ✓ **Наградата на БАДДПО за 2010 година**, присъдена за **изключителна активност, постоянство, широкообхватност и професионализъм в публикуването на актуална информация, експертни анализи, становища и предложения по проблемите на пенсионното осигуряване и пенсионната реформа** в бюлетина „Преглед на стопанската политика“;
- ✓ **Златен ключ 2008** на Програма Достъп до Информация за упоритото търсене на документи по реда на Закона за достъп до обществена информация;
- ✓ **Неправителствена организация на годината 2007** на мрежата Stockholm Network за разпространението на идеите за свободен пазар и личен избор в Европа;
- ✓ **Медия за 2007** на мрежата Stockholm Network за успешната работа на Института с медиите и популяризиране на идеите си чрез различни информационни формати;
- ✓ **Награда Темпълтън за 2006** на фондация Атлас за дългогодишните си усилия и принос за поддържане на принципите на свободата и пазарната икономика;
- ✓ **Специалната награда за 2001 на Министерски съвет** за цялостен принос в развитието на гражданското общество в България.

Последни водещи публикации на ИПИ:

- ✓ **Нов подход към интеграцията на хората с увреждания в България** (април 2012)
- ✓ **Фискални правила: преглед на литературата, приложение и препоръки за България**, февруари 2012
- ✓ **Успехите и провалите на българските правителства (1998-2011)**, февруари 2012
- ✓ **България в международните класации 2011**, ноември 2011
- ✓ **Алтернативен държавен бюджет с ниски данъци**, ноември 2011
- ✓ **Оценка на въздействието от изпълнението на активните мерки на пазара на труда**, септември 2011

ПРЕДЛОЖЕНИЕ ЗА ИНВЕСТИЦИЯ

Екипът на ИПИ вярва, че цените свободата си и възможността сами да решавате кое е добре за вас. Убедени сме, че искате малка и ефективна администрация. Сигурни сме, че искате предвидима бизнес среда, в която конкуренцията да е основният фактор.

Това са идеите, които защитаваме и затова се обръщаме към вас с покана за инвестиция в ИПИ. В замяна на вашата инвестиция ние:

1. Ще продължим да осъществяваме натиск за по-бързи реформи
2. Ще наблюдаваме, коментираме и предлагаме разумни решения
3. Ще бъдем винаги на линия, когато има опасност от лоши решения и политики или с други думи, ще защитаваме идеите, в които вие и ние вярваме

Възможностите за инвестиция са:

	Размер	Ползи
Съмишленник на ИПИ	до 200 лв.	Ставате част от мрежа, в която на почит са идеите за ниски данъци, малка администрация, повече лична свобода и върховенство на закона. Бъдете с нас!
Приятел на ИПИ	200 - 500 лв.	Специално свидетелство за Приятел на ИПИ, получава всички бюлетини и специални доклади, както и покана за всички събития, организирани от ИПИ
Сътрудник на ИПИ	500 – 3 500 лв.	+ Участие в специални допитвания, организирани от ИПИ по актуални теми
Член на клуба на ИПИ	3 500 – 7 000 лв.	++ Покана за годишна среща на всички членове на клуба, на която имат възможност да обсъждат и коментират актуални теми с екипа на ИПИ
Почетен член на клуба на ИПИ	7000 – 15 000 лв.	+++ Лична среща с екипа на ИПИ веднъж годишно
Благодетел на ИПИ	над 15 000 лв.	++++ Възможност за участие в специални срещи на ИПИ по проекти, оперативни обсъждания на екипа и предложение на теми за изследване

Можете да направите дарение по следната банкова сметка:

Банкова сметка на ИПИ в лева

IBAN: BG54 UNCR 7630 1039 2234 15

BIC: UNCRBGSF

УниКредит Булбанк; ул. Калоян №3

или

чрез системата Ерау.бг на адрес: <http://ime.bg/bg/page/donation/>